

erdélyi report

H E T I H Í R M A G A Z I N
XIII. ÉVF. 47. (551.) SZÁM – 2014. DECEMBER 5.

Dr. Bárdi Nándor | INTERJÚ

Átlagos és speciális | TÁRSADALOM

Édes Anna,
regény a színpadon | THALIA

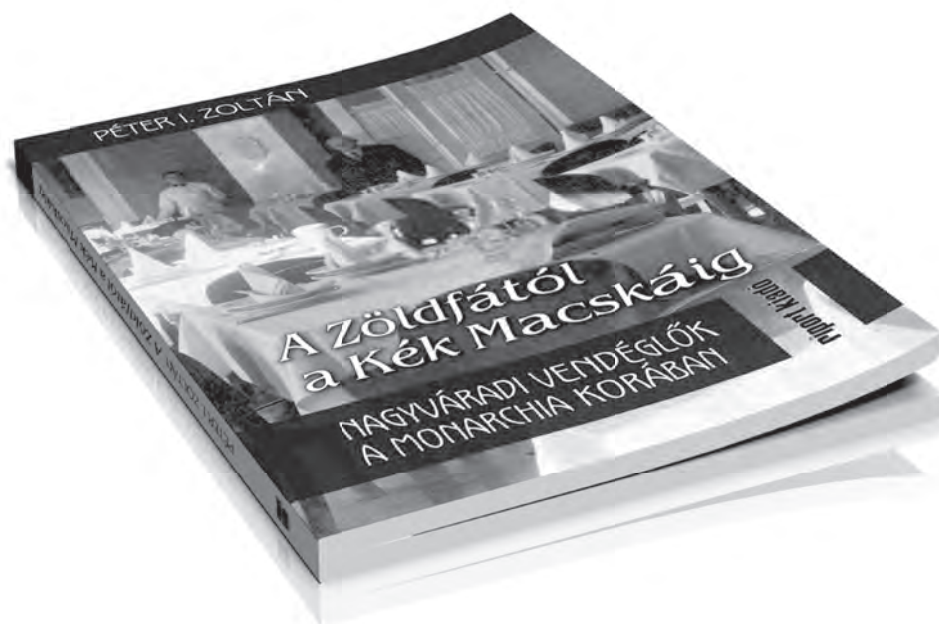
Interjú Dragomán György íróval

A diktatúra nyomai

Tudja-e, mit csinált 1900 januárjában a 37. nagyváradai gyalogezred zenekara? A Zöldfa étterem disznótoros estjein játszott. S mi volt a divatos ital a búcsúzó 19. század végén a váradiaik közt? A frissen csapolt fekete Bock sör.

Péter I. Zoltán legújabb kötete ***A Zöldfától a Kék macskáig***

címmel a Monarchia korának nagyváradai vendéglőit kínálja az olvasónak.

**Keresse Nagyváradon, Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Csíkszeredában
a jobb könyvesboltokban,
valamint megrendelheti a kiadótól is a 0259-419924 telefonszámon.**

tartalom

6

HETI MÉRLEG

4–5 A hét hírei

Szűcs László: Visszaélni a jogerővel

AKTUÁLIS

6–7 Cseke Péter Tamás: Jogerőre emelt igazságtalanság – ítélethozatal után a Mikó-per

HÁTTÉR

8–10 Cseke Péter Tamás: Ellenzéke vonul az RMDSZ – bizalmi szavazás a Szövetségi Állandó Tanácsban

TÁRSADALOM

11–13 Parászka Boróka: Utat találni az átlagos és a speciális között – integratív oktatás Romániában

HÁTTÉR

14–15 Ady András: Kivonulni csak pontosan, szépen... – Pakisztán szerepe a válságkezelésben

INTERJÚ

16–17 Tasnádi-Sáhy Péter: A diktatúra nyomait örökre viselni fogjuk – Dragomán György író

TÁRSADALOM

18–20 Kustán Magyarai Attila: Perifériára szorulás a kincses városban – Pásztor Gyöngyi szociológus

HISTÓRIA

21–23 Szilágyi Aladár: A kormányzat a tömbterületekben gondolkodik – Dr. Bárdi Nándor történész

THALIA

24–25 Szilágyi Katalin: Édes Anna, regény a színpadon – Lendvai Zoltán rendezése a Csíki Játékszínben

TÉKA

26 Parászka Boróka: A sosem volt otthon – Cristian Teodorescu Medgidia, a hajdani város című regényéről

14

18

21

24

ERDÉLYI RIPIORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIII. ÉVF. 47. (551.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZÜCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

MUNKATÁRSAK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER,
BORSI BALÁZS

MŰSZAKI SZERKESZTŐK:

BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT

ÁLLANDÓ SZERZŐK: GÁL MÁRIA,
KÖRÖSSI P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI
FERENC, SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY
ISTVÁN, VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL
DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓ

A KÓS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPIORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT

ÜGYVEZETŐ IGAGZATÓ: BÉRES ATTILA

ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),

MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPIORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
30 LEJ, 6 HÓNAPRA 50 LEJ, EGY ÉVRE 90 LEJ.

MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:
3 HÓNAPRA 5.000 FORINT, 6 HÓNAPRA
8.500 FORINT, EGY ÉVRE 15.000 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO57 BTBL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO30 BTBL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTRLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRADI

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

röviden

■ **Vlagyimir Putyin** személyes üzenetben gratulált Klaus Iohannisnak a romániai elnökválasztáson elért győzelméhez. Jókívánásait Oroszország bukaresti nagykövetségének Facebook-oldalán tették közzé. „Szeretném megerősíteni érdekeltségünket a konstruktív orosz-román kapcsolatok kiépítésében, a kölcsönös előnyökkel járó együttműködésben különböző területeken” – írta az orosz elnök.

■ **Bogdan Aureescu** külügyi államtitkárt nevezte ki külügyminiszternek Traian Băsescu államfő, miután Victor Ponta – korábbi javaslatát visszavonva – Aurescut jelölte a román diplomácia élére. Aureescu 41 éves, jogász és történész oklevéllel rendelkezik, 1996 óta dolgozik a külügyminisztérium kötelékében. 2004-ben ő képviselte Romániát, amikor a hágai bíróság Romániának ítélte a Fekete-tenger kontinentális talapzatának egy vitatott részét, amelyet Ukrajna is magának követelt.

■ **Három év felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte a Legfelsőbb Bíróság és Semmítészék Pál Árpád volt RMDSZ-es képviselőt, tíz évre eltiltva minden köztisztviség betöltésétől, mert 2008 és 2012 között alkalmazta lányát képviselői irodájában. A döntés nem jogerős.**

■ **Ferenc pápa** cipőjét levéve, Mekka felé fordulva, állva, fejét lehajtva imádkozott két percen keresztül az isztambuli Kék Mecsetben, Rahmi Yaram isztambuli főmuf-ti társaságában. A katolikus egyházfő előzőleg találkozott Recep Tayyip Erdogan államfővel és Ahmet Davutoglu miniszterelnökkel Ankarában, majd meghívójával, I. Bartholomaiosz konstantinápolyi pátriárkával.

Fejlemények a „13 hektáros” ügyben

Őrizetbe vette az Országos Korruptióellenes Ügyosztály (DNA) Crinuța Dumitreant, az Országos Tulajdon-visszaszolgáltatási Hatóság (ANRP) volt vezetőjét, valamint Oana Vasilescut, a központi kárpótlás-megállapító testület tagját, Dumitrean korábbi helyettesét abban az ügyben, amelyben a Szervezettbűnözés- és Terrorellenes Ügyosztály (DIICOT) lemondott vezetőjét, Alina Bicát azzal gyanúsítják, hogy anyagi ellenszolgáltatás fejében közbenjárt egy törvénytelen kárpótlás kifizetése érdekében.

Dumitreant előzetes letartóztatásba helyezték, Vasilescu bírósági felügyelet alá került. A DNA kérte a képviselőháztól Flori Cătălin Teodorescu PDL-s képviselő letartóztatásának jóváhagyását is. Teodorescu is tagja volt a kárpótlást megállapító bizottságnak, akárcsak Markó Attila, akinek a letartóztatását szintén kezdeményezte a DNA. Dumitreant hivatali visszaéléssel gyanúsítják, akárcsak az ügy többi érintettjét.

Az előzetes letartóztatásba helyezett Alina Bica lemondott a DIICOT éléről. Az ügy 2011-ben történt, amikor a restitúciós testület egy 13 hektáros bukaresti telek ügyét tárgyalta, amelyet egy Gheorghe Stelian nevű üzletember igényelt vissza. Végül kárpótlást ítélt meg, ám kiderült, a telket valós értékének többszörösére értékelték fel, így a testület ennek megfelelően állapította meg a kárpótlás összegét.

A DNA szerint a telek értékét egy értékecselő cég 377 millió lejben állapította meg, ami 263 millió lejjel (61 millió euró) nagyobb a terület valós értékénél, vagyis ekkora az államot ért kár.

Kerekes Gábor őrizetben

Őrizetbe vették a német hatóságok Kerekes Gábort, az úgynevezett stratégiai privatizációk ügyében indított per egyik vádlottját, akinek nevére előzetes letartóztatási parancsot bocsátott ki a legfelsőbb bíróság. Az RMDSZ volt ügyvezető alelnökét azért körözték, mert a román hatóságok szerint a bírósági felügyeleti korlátokat megszegve, engedély nélkül hagyta el az országot. Kerekes ügyvédje azt állította, védencével a bíróság nem közölte a felügyeleti szabályokat, és sürgősen el kellett utaznia Németországba beteg szüleihez, ezért nem jelent meg a legutóbbi tárgyaláson.

A legfelsőbb bíróságon zajló pernek vádlottja még Nagy Zsolt volt távközlési miniszter és Codrut Seres volt gazdasági miniszter. A bíróság Kerekes Gábor hiánya miatt halasztott, és december 8-ra tűzött ki új időpontot. Addig az ülésvezető bíró szerint Kerekes kiadatása is megtörténik.

Az időközben bírósági felügyelet alá helyezett volt kormánytagokat és a Credit Suisse First Boston nemzetközi pénzügyi tanácsadó cég vezetőit abban találták vétkesnek első fokon, hogy 2005-ben és 2006-ban törvénytelenégeket követtek el állami vagy csak részben állami tulajdonú vállalatok privatizációjakor.

Kétharmados ukrán koalíció

Ismét Arszenyij Jacenyukot választotta kormányfővé az új ukrán parlament. A Népi Front politikai tömörülést vezető Jacenyuk kinevezését mind Petro Porosenko elnök, mind az öt pártból megalakult kormánykoalíció támogatta. A 450 tagú parlamentben jelen lévő 390 honatyából 341-en támogatták a nyugati hatal-

mak által pártfogolt politikus kinevezését. Porosenko az alakuló ülésen leszögezte, az ukrán állampolgárok mindegyike egységes, nem szövetségi rendszerű országban szeretne élni. „Szívélyes üdvözlötünket küldjük azoknak, akik keleten vagy nyugaton föderalizációt javasolnak” – mondta gúnyosan az államfő. Hozzátette: Oroszország részvétele a kelet-ukrajnai konfliktusban arra ösztönözte az ukránokat, hogy támogassák az ország jövőbeli NATO-tagságát.

Az Európa-barát pártokból álló parlamenti többség megalakította a kormánykoalíciót, amely az államfő vezette Petro Porosenko Blokkjából, a Jacenyuk irányítása alatt álló Népi Frontból, a lembergi polgármester vezette Önségítésből, az Oleh Ljasko vezette Radikális Pártból és Julija Timosenko Haza pártjából áll. Az „Európai koalíció” nevű pártszövetségnek 302 képviselői mandátuma van a 450 fős törvényhozásban.

A 450 mandátumból csak 418-at töltenek be, mivel a kelet-ukrajnai válsággócc térségeiben, valamint a Krím félszigeten nem tartottak választásokat.

Cameron korlátozna

Fél év után távoznuk kell Nagy-Britanniából azoknak a külföldi EU-állampolgároknak, akik munkavállalás céljából érkeznek, de nem tudnak el-

helyezkedni. David Cameron (fotó) az Európai Unió társállamaiból betelepődők szociális ellátási szabályozásának szigorítási terveiről elmondta: a munkavállalásra törekvő külföldi EU-állampolgárok 40 százaléka úgy érkezik Nagy-Britanniába, hogy nincs állásajánlata. A jelenlegi rendszerben ezek az álláskeresők havonta 600 font elhelyezkedési támogatásban részesülnek, ezt a brit kormány teljesen megvonja. Ha a külföldi EU-álláskeresők hat hónap után sem találnak munkát, távoznuk kell az országból. A jövőben négy évig kell Nagy-Britanniában élniük és dolgozniuk az Unió más országaiból érkező munkavállalóknak, mielőtt hozzájuthatnak egyes szociális juttatásokhoz. Ha a külföldi EU-munkavállalók gyermekei nem élnek folyamatosan Nagy-Britanniában, utánuk a jövőben nem vehető fel családi pótlék.

Margarítisz Szkínász, a Jean-Caude Juncker vezette uniós javaslattevő-végrehajtó testület szóvivője Cameron bejelentéseinek elhangzása után Brüsszelben arra emlékeztetett: Juncker már korábban leszögezte, hogy a személyek szabad mozgásának elve az uniós szerződésekben leszögezt, alapvető szabadságnak számít. A szociális juttatásokkal kapcsolatos visszaéléseknek azonban vannak olyan

vonatkozásai is, amelyekben az uniónak nincs hatásköre.

Elfogadott finn melegjogok

Megszavazta az azonos neműek házasságát legalizáló törvényt a finn parlament. A jogszabály megteremti a meleg, illetve leszbikus párok örökbefogadási jogát is. A parlament 105 igen szavazattal, 92 ellenében fogadta el a tervezetet, amelynek értelmében ezentúl nem tesznek különbséget jogilag két ellenkező vagy azonos nemű személy házassága között. „Finnország-nak arra kellene törekednie, hogy egy olyan társadalommá váljon, amelyben nem létezik hátrányos megkülönböztetés, tisztelik az emberi jogokat, és amelyben két felnőtt összeházasodhat egymással, függetlenül a szexuális irányultságuktól” – mondta Alexander Stubb jobbközép kormányfő a szavazás előtt.

Hollandia (2001), Belgium (2003), Spanyolország (2005), Svédország és Norvégia (2009), Portugália és Izland (2010), Dánia (2012), Franciaország és Nagy-Britannia (2013), valamint Luxemburg (2014) után Finnország lesz a tizenkettedik európai uniós ország, amelyben törvényes a melegházasság.

vezércikk

SZÚCS LÁSZLÓ

Visszaélni a jogerővel

Nem túlzás azt állítani, hogy sokkolóan hatott a romániai magyar közvéleményre a Mikó-perben hozott jogerős bírói ítélet, azzal a megkönnyebbüléssel együtt, hogy a három perbe fogott vádlott egyikének sem kell börtönbe vonulnia. Hogy milyen tényeken alapszik az ítélet, mi alapján határoztak úgy, hogy a sepsiszentgyörgyi iskola épületének törvénytelen volt a restitúciója, az majd az írásos indoklásból derül ki, de már most biztos, hogy hatással lehet más ügyekre, s árnyékot vet magára a restitúciós folyamatra. Egy ilyen ítéletnek elbizonytalanító hatása lehet mindazokra, akik jelenleg vagy a későbbiekben szerepet vállalnak bármiféle, a restitúcióval foglalkozó döntéshozó testületben. (Hasonló okokból egyféle kontraszelekciót eredményezhet a kormányzati szerepvállalás bizonytalansága is, nem biztos, hogy a legjobb szakemberek vállalnak addigi munkájukat otthagyva fontos tisztséget, ha kiszámíthatatlan, hogy a feladatot két-három évig, néhány hónapig, esetleg csak hetekig végezhetik.)

A Mikó-perben hozott ploiesti-i ítélet hatásától, megítélésétől, illetve az esetleges strasbourgi folytatástól függetlenül a helyi tanács habozás nélkül hozhat egy olyan határozatot, mint az ítélet alapján az épület tulajdonosa, hogy azt egy jelképes összegért több évtizedre bérbe adja az egyházkerületnek. Akár az adományozás lehetősége sem kizárt. Miért is ne? Ha a román állam minden különösebb aprópó nélkül odaajándékozhat egy székelőföldi szállodát az ortodox egyháznak, miért is ne tehetné meg ezt egy iskolaépület esetében a reformátusokkal?

A Mikó-ügyben hozott ítélet felvet egy komoly politikai dilemmát is. Miképpen lehet fenntartások nélkül támogatni, csodatevő demokrataként kezelve Iohannis megválasztott államfőt, amikor ő annak a hazai igazságszolgáltatási rendszernek a megerősítését, kontinuitását szorgalmazza, amely hajlamos a szigorú ítéletek érdekében lazán kezelni a tényeket. Olykor azt a látszatot keltve, hogy a törvényhozói és a végrehajtó hatalom fölébe helyezi magát. Akár úgy is fogalmazhatnánk, hogy akkor most Iohannis győzelmével együtt valóban tovább kell cipelnünk magunkkal mindazt, amit Băsescu második mandátumának lejártával el szerettünk volna felejtetni? Hiszen éppen a korrupcióellenes küzdelem hitelességét kérdőjelezi meg a korrupcióellenes ügyészek túlhatalma, kénye-kedve, áttekinthetetlen politikai érdekek érvényesülése. Túlságosan is gyakori annak a látszata, hogy az ítélet nem is magáról az adott ügyről szól, inkább valamiféle eszköze a hatalomgyakorlásnak. Nem kellően transzparens. És ez nincs így jól. S nincs jól az sem, ha az ország új elnöke nem is akar ezen a helyzeten változtatni. És aki ezzel együtt gondolja őt jó választásnak, az zokszó nélkül vegye tudomásul a Mikó-ügy kezelését, s majd akkor se fejezze ki rosszszallását, ha a Nagy Zsolték-féle perben is a taláros tekintély érvényesül a valósággal szemben.

Jogerőre emelt igazságtalanság

A sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium visszaállamosításaként értékelik az erdélyi magyar politikai szervezetek és a történelmi egyházak a Mikó-perben született jogerős ítéletet. A vádlottak – köztük Markó Attila képviselő – az Európai Emberjogi Bírósághoz fordulnak. CSEKE PÉTER TAMÁS összefoglalója.

Óriási felháborodással fogadták és a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium visszaállamosításának minősítették az erdélyi magyar politikai szervezetek és a történelmi egyházak a ploiesti-i táblabíróság jogerős ítéletét, amely pontot tett a közel négy éve húzódó Mikó-per végére. A vádlottakat – Markó Attilát, Marosán Tamást és Silviu Climet – bűnösnek mondták ki, de legalább nem kerültek börtönbe. Ügyvédek közölték, a pert az Európai Emberjogi Bíróságon folytatnák.

A jogerős ítélet Első fokon a bíróság 2012-ben a közérdek elleni visszaélésnek minősítette azt, hogy a háromtagú restitúciós bizottság 2002-ben, egy korábbi kormányrendeletet végrehajtva, visszaadta a kommunizmus idején államosított sepsiszentgyörgyi épületegyüttest az Erdélyi Református Egyházkerületnek.

A ploiesti-i táblabíróság múlt szerdán a bizottság két – korábban letöltendő szabadságvesztésre ítélt – tagja, Markó Attila jelenlegi RMDSZ-es képviselő és Marosán Tamás jogász 3-3 éves bűntetését ötéves próbaidőre felfüggesztett börtönbüntetésre változtatta, a korábban

Markó Attila egy tavalyi tüntetésen

„Ezek után ki lesz az, aki a törvényt alkalmazva meg mer hozni egy ilyen típusú döntést?” (Kelemen Hunor)

3 éves felfüggesztett börtönre ítélt Silviu Clim fellebbezését pedig elutasította. A jogerős végzés eltörölte az első fokú ítélet azon részét, amely elrendelte 1,14 millió lej értékű vagyron elkobzását az egyházkerulettől. Jogerőre emelkedett viszont az a rendelkezés, amely szerint visszaállítják a „bűncselekmény előtti” tulajdonjogi helyzetet, megsemmisítik az iskolaépület visszaszolgáltatásáról szóló 2002-es jegyzőkönyvet, és törlik azt a telekkönyvi bejegyzést, amellyel az egyház tulajdonába került az iskolaépület.

Strasbourgban folytatják „Mivel sérült az ügyfelem tisztességes tárgyaláshoz való joga, az eljárás so-

rán megszegték az Emberi Jogok Európai Egyezményének hatodik paragrafusát, ezért az Európai Emberjogi Bírósághoz fordulunk” – nyilatkozta az Erdélyi Riportnak Markó Attila ügyvédje. Eugen Iordăchescu felháborítónak nevezte az ítéletet, megjegyezve, hogy „Románia a jogi természetellenességek országa”. Az ügyvéd részleteket nem közölt a Strasbourgba küldendő keresetről, mondván, erről még egyeztetnie kell Markó Attilával is.

Az Erdélyi Református Egyházkerület ügyvédje szerint felemás, ám összességében negatív ítélet született a Mikó-perben. Kapcza Mikolt a Transindex hírportálnak elmondta, öröndetes, hogy eltörölték az elsőfokú ítéletben kiszabott elkobzást, mivel megértette az ítéletábra, hogy nem lehet elkobozni olyan tulajdont, ami az úgynevezett bűncselekmény után került a református egyház tulajdonába, azaz azt az összeget, amelyet az ingatlan bérbeadásából nyert. Ugyanakkor az épület nem marad az egyház tulajdonában, ami negatívum – mondta az ügyvéd. Szerinte Markó Attila és Marosán Tamás „nyilvánvalóan ártatlanok”, így az, hogy börtönbüntetésüket felfüggesztettre enyhítették, emberileg jó, de ezáltal még mindig bűnösnek nyilvánították őket. Kapcza Mikolt szerint a pert nemcsak tovább lehet, hanem tovább is kell vinni Strasbourgba, az Emberi Jogok Európai Bíróságára.

Kelemen: az ítélet megnyit egy kaput. A jogerős ítélet kihirdetése után az RMDSZ Szövetségi Állandó Tanácsa állásfoglalást fogadott el, amelyben megállapítják, hogy igazságtalan döntés született. Kelemen Hunor szövetségi elnök szerint veszélyes precedenst teremtett a bíróság. „Igazságtalannak tartom az ítéletet az egyházzal szemben, azokkal szemben, akik a törvényt alkalmazták, azokkal szemben, akiktől a kommunista diktatúra ingatlanokat kobozott el. Az ítélet megnyit egy kaput, amelyen keresztül a hasonló módon meghozott visszaszolgáltatási döntések érvénytelenítését kér-

Markó Attila: Románia szembeköpte saját demokráciáját

Markó Attila a jogerős ítélet kihirdetése után nem kívánt nyilatkozni a sajtónak. Az RMDSZ tett közzé egy hangfelvételt, amelyen a képviselő a történetet kommentálta. A politikus megállapította: ezzel a precedenssel Románia szembeköpte saját demokráciáját, szembeköpte magát a jogállamot. „Most már azt merem mondani, hogy Romániában ebben a pillanatban jogállami problémák vannak: intézményi jogállami problémák és a közbiztonság egészére veszélyes állapotok uralkodnak. Ezt valamilyen módon kezelni kell, hiszen a jogállam és a közbiztonság sérült Romániában. (...) gyakorlatilag minden magyarellenés intézkedést be lehet vinni az igazságszolgáltatás rendszerébe és az igazságügy függetlenségének a leple alatt lehet ilyen dolgokat elművelni” – nyilatkozta a képviselő.

hetik. Veszélybe kerül mindaz, amit az elmúlt két évtizedekben tettünk a visszaszolgáltatás terén” – értékelte a Mikó-ügyben hozott ítéletet Kelemen Hunor. A politikus úgy vélte, a bíróság Markó Attila, Marosán Tamás és Silviu Clim személyében olyan embereket ítelt felfüggesztett börtönbüntetésre, akik legjobb tudásuk szerint a hivatali kötelességüket végezték, és alkalmazták a törvényt. „Ezek után ki lesz az, aki a törvényt alkalmazva meg mer hozni egy ilyen típusú döntést?” – tette fel a kérdést. A szövetségi elnök szerint a Mikó-ügyben „az igazságszolgáltatást használták a visszaállamosításhoz”. Közölte, hogy az RMDSZ egyeztetni készül a református egyházzal a további lépésekről, de hozzátette, politikai eszközöket nem lehet alkalmazni egy jogerős ítélettel szemben.

Demonstráció
a Mikó előtt.
Az egyház
háborúra készül

„Háborúra
készülünk,
és a háború-
ban a tábor-
noknak
tudnia kell,
hogymilyen
hadsereg
áll mögötte”
(Kató Béla)

Az egyház „háborúra készül” Három nappal az ítélethirdetés után rendkívüli közgyűlést tartott az Erdélyi Református Egyházkerület, melyen felajánlotta lemondását Kató Béla püspök. Felszólalásában elmondta, az ítélet azt jelenti, hogy – legalábbis a bíróság szerint – az egyház olyan ingatlant kért vissza, ami nem volt az övé. Hozzátette, azért érzi felelősnek magát, mert Pap Géza korábbi püspökkel együtt közösen hozták meg a döntést, hogy nem engednek a zsarolásnak, amikor a Mikó-ügy magyar feljelentője azzal fenyegette az egyházat, hogy a Mikó kollégiumot is elveszíti, ha ragaszkodik a kollégiumhoz tartozó lelkészi lakásokhoz. Valamennyi felszólaló arra kérte a püspököt, hogy folytassa munkáját az egyház élén. A közgyűlés tagjai név szerinti szavazással egyhangúlag

elutasították a lemondást. Kató Béla a bizalmat megköszönve kijelentette, azért volt szükség a szavazásra, „mert háborúra készülünk, és a háborúban a tábornoknak tudnia kell, hogy milyen hadsereg áll mögötte”. A hadakozás első lépéseként bejelentette, hogy visszautasítja azt a kongruát (püspöki illetményt), amit a román állam ad számára.

Budapest megszólalt, Bukarest replikázott

Az ítéletnek Budapesten is visszhangja volt. Semjén Zsolt nemzetpolitikáért felelős miniszterelnök-helyettes a magyar kormány nevében elfogadhatatlannak nevezte, hogy a korábban az egyháznak visszaadott intézményt újraállamosítják. (Semjén fogalmazása téves, hiszen nem magáról a tanintézményről van szó, hanem az ingatlanról, amelyben működik). Ugyancsak elfogadhatatlan nevezte, mind egyházi szempontból, mind a magyarság szempontjából, hogy Romániában a jogerősen visszaszolgáltatott egyházi és közösségi ingatlanok visszaállamosítására törekednek. Kiss László MSZP-s országgyűlési képviselő szerint a bírósági döntés egyértelművé tette, hogy a romániai magyarság mögött nem áll egy erős érdekérvényesítő képességekkel rendelkező anyaország. Ezért felszólította a kormányt, hogy tegye félre a „súlytalan mosolydiplomáciát”, a kétoldalú tárgyalásokon tűzze napirendre az érzékeny kisebbségi problémákat, és határozottan álljon ki a külföldi magyarság jogainak védelme érdekében. Ezeket a nyilatkozatokat egyébként a román külügy sem hagyta szó nélkül. Közleményében helytelennek tartotta, hogy a magyar kormány egyik tagja egy romániai bíróság jogerős ítéletéről mondott véleményt.

Egy feljelentés alapján indult a per

Az Erdélyi Református Egyházkerület álláspontja az, hogy 2000-ben visszakapták a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium épületét. Ezért 2009-ben nekiláttak, hogy az egykori kollégium vagyonát képező ingatlanokat feltérképezzék, majd újabb igénylést nyújtsanak be. Többek közt a Mikó egykori tanári lakásait kérték vissza, ám a Konsza Samu utcai ingatlan egy-egy lakását 1997-ben megvásároló Benedek és Fehér család ragaszkodott tulajdonához. Az egyház pert indított ellenük, arra hivatkozva, hogy bár tudták, hogy az egyház vissza fogja igényelni ezeket a lakásokat, mégis olcsón megvásárolták. Benedek Levente azt állította, bizonyítani tudja, hogy a Mikó soha nem volt a református egyház tulajdona (ebből következően a kollégium tanári lakásaihoz semmi jogcíme nincs a református egyháznak). Miután nem sikerült megegyezniük az egyházzal, Benedekék feljelentették 2007-ben a korrupcióellenes ügyészségen az ingatlant a református egyháznak „visszaadó” restitúciós bizottság tagjait, Marosán Tamás egyházi jogászt, Markó Attila akkori államtitkárt, Silviu Clim belügyi jogászt.

A DNA azt vizsgálta, törvényesen adták-e vissza a Mikót a református egyháznak. Benedekék szerint a restitúciós döntést egy hamisított telekkönyvi kivonat alapján hozták. Az ügyészség 2010 decemberében emelt vádat Markó Attiláék ellen. A három éve zajló Mikó-per nagy felháborodást váltott ki az erdélyi magyarság körében, 2012 októberében a történelmi egyházak és az erdélyi magyar pártok közös demonstráción tiltakoztak Sepsiszentgyörgyön az első fokú ítélet ellen, amelyen egyértelművé tették, hogy az ügyet az egyházi ingatlanok újraállamosítását célzó kísérletnek tekintik.

(Forrás: Transindex)

Ellenzékbe vonul az RMDSZ

Kilenc hónap után elhagyni készül a Victor Ponta vezette kormányt az RMDSZ, amely így próbálja megállítani a Klaus Iohannis elnökválasztási győzelme után felgyorsuló erodálását. A szövetség ellenzékben várhatóan a szervezet „karbantartására” fog koncentrálni, jövő februárig nem lehet arra számítani, hogy új parlamenti többséget alakítson ki a mai ellenzékkel. CSEKE PÉTER TAMÁS írása.

„Megértettük az üzenetet, jobban oda kell fordulnunk a magyar választókhoz” – ezekkel a szavakkal vezette fel a Szövetségi Állandó Tanács ülését követő sajtótájékoztatóján Kelemen Hunor annak a döntésnek a bejelentését, hogy az RMDSZ kilenc hónap után kilép a kormányból. Az RMDSZ elnöke arra utalt, hogy az államfőválasztás második fordulójában a magyar választók körében is nagy volt a váltáshangulat, 80 százalékkal támogatta Klaus Iohannis elnökké választását Viktor Ponta miniszterelnökkel szemben.

Kelemen Hunor a SZÁT javaslatértéktű határozatát jelentette be, a kormányból való kilépésről a Szövetségi Képviselők Tanácsa (SZKT) hozza meg a végső döntést, amelyet december 13-ára hívnak össze Marosvásárhelyre. A szövetségi elnök csak elméleti lehetőségként vette számba, hogy az SZKT mégis a kormányon maradásról döntsön. Ezt

„Egy egész nagy intézkedéscsomagra lenne szükség. Olyan intézkedésekre, amelyek lehetővé teszik, hogy érzelmileg azonosuljanak az RMDSZ-szel az emberek”. (Kiss Tamás)

Kelemen Hunor bejelenti a SZÁT döntését. Bizalmi szavazás

megerősítette az *Erdélyi Riport*nak a SZÁT egyik tagja, Máté András képviselőházi frakcióvezető is. „A SZÁT-nak tagja több területi elnök is, akik nyilvánvalóan befolyásolják majd azt az álláspontot, amelyet a szervezetük küldöttsége képvisel a marosvásárhelyi SZKT-ülésen. Ne feledjük, az elmúlt 25 évben nem történt meg, hogy az SZKT megfordítsa a SZÁT döntését” – érvelt a politikus. Máté hozzátette, hivatalosan december 13-ig az RMDSZ kormányon marad, tisztségviselői megőrizhetik kormányzati posztjaikat, ám ha Victor Ponta miniszterelnök úgy akarja, természetesen hamarabb is megválhat tőlük.

Meglepő döntés született A SZÁT ülést megelőző nyilatkozatok fényében meglepő döntést hozott az RMDSZ operatív vezető testülete. Az még meglepőbb, hogy a 34 tagú állandó tanácsban ellenszavazat nélkül, csak két tartózkodással (Verestőy Attila mellett Csóka Tibor, a Szilágy Megyei Tanács alelnöke) hozták meg a kilépést javasoló határozatot. A SZÁT ülést megelőző napon ugyanis Biró Rozália SZKT-elnök nagyváradi sajtótájékoztatóján még arról beszélt: a területi RMDSZ-vezetők többsége (a székelyföldiek kivételével) a kormányon maradást támogatja. Emellett a szövetségi elnök maga is azt nyilatkozta Klaus Iohannis győzelme után, hogy „nem

keres ürügyeket, okokat” a kormányból való kilépésre.

Az *Erdélyi Riport* információi szerint a döntés magyarázata az, hogy valójában Kelemen Hunor is a Pontáékkal való szakítás híve volt. RMDSZ-es forrásunk emlékeztetett arra, hogy a szövetségi elnök kilenc hónapja, a kormányra lépés előtt is sokat dilemmázott azon, érdemes-e koalíciós szerződést kötni Victor Pontáékkal. Kolozsvári ülésükön a SZÁT tagjai hosszasan mérlegelték a kilépés melletti és elleni érveket, de végül Kelemen Hunor akarata győzedelmeskedett. A politikus ezt úgy érte el, hogy arra kérte testületet, álljon mellé ebben a kérdésben. „A SZÁT ülésén Kelemen Hunor voltaképpen egy bizalmi szavazást kért. Nem arról kellett dönteni, hogy az RMDSZ kilépjen a kormányból vagy maradjon, hanem arról, hogy a szövetségi elnök mögé sorakozik fel vagy sem” – magyarázta forrásunk.

Még nem tárgyalnak új többségről A döntést bejelentő sajtótájékoztatón Kelemen Hunor úgy érvelt, hogy a politikusok akkor is hibáznak, ha figyelmen kívül hagyják a választók üzeneteit, de akkor is, ha mindig a választók elvárásához igazodnak. Hozzátette, a kormánynak az RMDSZ nélkül is megvan a többsége a parlamentben (lásd *keretes írásunkat*), így a döntés nem befolyásolja a kormányzati stabilitást. A folytatásra vonatkozó kérdésekre válaszolva Kelemen Hunor elmondta, a szövetség arra készül, hogy támogassa a parlamentben a Ponta-kormányt az azon döntéseit, amelyek az életszínvonal növekedéséhez, munkahelyek létrehozásához, gazdasági stabilitáshoz vezetnek. Emellett meg szeretnék őrizni mindazokat a jogokat, amelyeket az elmúlt 25 évben a magyarok számára kivívtak. Azt is megjegyezte, készek párbeszédet folytatni valamennyi párttal. „Nem akarunk kormányt buktatni” – jelentette ki. Azt mondta, nem tárgyaltak Klaus Iohannisszal, és a mögötte álló Nemzeti Liberális Párttal (PNL) egy új parlamenti többség kialakításáról.

Pedig a Demokrata Liberális Párt (PDL) és a Nemzeti Liberális Párt fúziójából létrejött új PNL máris keblére ölelte volna az ellenzékbe vonuló RMDSZ-t. Politikusaik azt nyilatkozták, hogy a döntést első

lépésnek tekintik egy új, jobboldali parlamenti többség kialakítása felé. Óvatosan megjegyezték azonban, hogy meg kell várni, amíg a Szövetségi Képviselők Tanácsa december 13-i ülése is megerősíti a döntést,

Klaus Iohannis a PDL-elnök Vasile Blaga társaságában. Keblükre ölelnék az RMDSZ-t?

és az RMDSZ miniszterei lemondának. Alina Gorghiu, a PNL szóvivője várható és bölcs döntésként értékelte azt, hogy az RMDSZ „meghallotta választóinak hangját”, miután azok az államfőválasztáson a PNL elnökét támogatták, és nem Victor Pontát, akinek a kormányában az RMDSZ eddig szerepet vállalt. Gorghiu úgy vélte: amint a kilépés hivatalossá válik, szükség lesz az RMDSZ és a PNL közötti egyeztetésre, hogy kialakuljon egy új parlamenti többség, amely mielőbb eltávolítja a „közélelet mérgező” Ponta-kormányt a hatalomból. Ludovic Orban, a PNL alelnöke szerint lehet, hogy az RMDSZ csak ijesztgetni akarja a PSD-t, hogy minél több engedményt csikarjon ki Pontától, és december 13-án mégsem erősíti meg a kormányból való kilépésről szóló döntést. Cezar Preda, a jobbközép gyűjtőpárt egy másik meghatározó képviselője azt mondta: az RMDSZ azt tette, amit tennie kellett, hiszen nem vállalhatott többé közösséget egy irányvesztett kormánnyal. „Egyesítjük erőinket a többi ellenzéki párttal és megbuktatjuk a Ponta-kormányt. Hogy mikor? Amint sikerül kényelmes többséget kialakítani a parlamentben” – jelentette ki Preda, arra utalva, hogy a parlamentben mindig akadnak pártot váltó, helyezkedő politikusok, akik a győztes oldal felé vándorolnak. A PNL vezetői többször jelezték, hogy bizalmatlansági indítvánnyal akarják megbuktatni a Ponta-kormányt, de erre legkorábban februárban, a tavaszi ülésszakban lesz alkalmuk. A párt társelnöke, Vasile Blaga azonban több alkalommal is azt hangoz-

Ez volt az egyetlen jó döntés

Kiss Tamás szociológus még az *Erdélyi Riport* augusztus 7-i számában megjelent interjúban sürgette az RMDSZ kilépését a kormányból, és azt, hogy álljon Iohannis mellé. „Választói és politikai marketing szempontból ebből az RMDSZ nyerni tudna” – magyarázta akkor a Kisebbségkutató Intézet kutatója, aki azzal érvelt, hogy az RMDSZ nem tudná a Székelyföldet Victor Ponta kormányfő, a Szociáldemokrata Párt jelöltje mellé állítani a novemberi elnökválasztáson. A SZÁT ülés után Kiss Tamás megkeresésünkre úgy vélekedett: az állandó tanács az egyetlen lehetséges jó döntést hozta meg, amikor a kormányból való kilépést kezdeményezte, de ez nem elégséges a szövetség erodálásának megállítására. A szociológus elmondta, egy modellezéssel kiszámítható, hogy Klaus Iohannis több magyar szavazatot (körülbelül 600 ezret) kapott az elnökválasztás második fordulójában, mint Kelemen Hunor az elsőben (331 ezer szavazat), és a szavazatok döntő hányada proteszt szavazat volt a PSD, Victor Ponta miniszterelnök és az általa megjelenített rendszer ellen. „Kockázatos volt Pontával menni azon az úton, mert valószínű, hogy egy Klaus Iohannis–Victor Ponta konfrontáció veszi kezdetét, amiből Ponta nem jöhet ki jól. Mellette azok is erodálódnak, akik vele tartanak” – vélte Kiss Tamás. A szociológus emlékeztetett arra, hogy az RMDSZ 2012-ben is csak 5,1 százalékot ért el a parlamenti választásokon. Ha folytatódik erodálódása, könnyen a választási küszöb alatt találhatja magát. „Az RMDSZ azt nyeri, hogy nem kell kiülnie Victor Ponta mellé az asztalhoz. Nem kell egy olyan miniszterelnökkel közösséget vállalnia, aki a magyar választók szemében a rossz megtestesítője” – jelentette ki a szociológus. Szerinte az ellenzéki szerep a szövetség „karbantartására” lehet alkalmas. Ebben a helyzetben megerősödhet a szövetség autonomista hangja is, de a közpolitikák szintjén is előre léphet az RMDSZ. „Egy egész nagy intézkedéscsomagra lenne szükség. Olyan intézkedésekre, amelyek lehetővé teszik, hogy érzelmileg azonosuljanak az RMDSZ-szel az emberek. Emellett komolyabban kellene venni a közpolitikákat az oktatáspolitikától a nyelvpolitikáig, és ezekre egyfajta mozgalmat kellene építeni” – magyarázta a kutató az *Erdélyi Riportnak*.

„A politikusok akkor is hibáznak, ha figyelmen kívül hagyják a választók üzeneteit, de akkor is, ha mindig a választók elvárásához igazodnak”. (Kelemen Hunor)

tatta Klaus Iohannis győzelme után, hogy az új parlamenti többséget nem a jelenleg hatalmon lévő pártok képviselőinek és szenátorainak átcsabításával, a politikai migráció bátorításával szeretnék elérni.

Máté András képviselőházi frakcióvezető az *Erdélyi Riportnak* erről azt mondta: az RMDSZ „egy darabig” biztos nem ül le tárgyalni az ellenzékkel egy esetleges bizalmatlansági indítványról. „Most a költségvetés elfogadása a prioritásunk. Nem látom lehetőségét annak, hogy a februárban kezdődő tavaszi parlamenti ülésszak előtt egy új parlamenti többség kialakítása napirendre kerüljön” – mondta a politikus.

Recseg-ropog a PSD Mivel az RMDSZ nélkül is kényelmes parlamenti többsége van, Victor Ponta nem esett kétségbe Kelemen Hunorék bejelentéséről. A kormányfő közölte: tudomásul veszi és tiszteletben tartja az RMDSZ döntését. Hozzátette, nem szakít meg minden együttműködést az RMDSZ-szel, mert „sok közös projektjük van”. Azt is elárulta, valójában már a SZÁT ülése előtt tudott az RMDSZ szándékairól. Ez megerősíti az *Erdélyi Riportnak* azt az értesülését, hogy Kelemen Hunor még az operatív vezető testületének szavazása előtt meghozta döntését és ezt közölte a miniszterelnökkel is.

Pontának nem a mögötte álló parlamenti többség, hanem a saját

pártjának az egyben tartása jelenti a legnagyobb problémát. Elnökválasztási kudarc után ugyanis a kormányfő-pártelnök fejét egyre többen követelték a Szociáldemokrata Pártban (PSD). A PSD területi vezetői rendkívüli tisztújító kongresszust sürgettek, és az alakulatban nagy volt a morgás amiatt is, hogy Ponta Dubaiban pihente ki a választási kampány fáradalmait.

A miniszterelnöknek azonban az elnökválasztás elvesztése után kialakult helyzetet megvitató első PSD-s ügyvezető elnökségi ülésen sikerült elérnie azt, hogy a rendkívüli tisztújító kongresszust csak jövő tavasszal hívják össze. Ponta a számára

Victor Ponta kizárta pártbéli ellenlábasait. Nem esett kétségbe?

legkényelmetlenebb politikusoktól is megszabadult: kirúgatta a pártból Marian Vanghelie kerületi polgármestert, Dan Sova volt minisztert és Mircea Geoanát, a PSD korábbi elnökét, akiket azzal gyanúsítottak, hogy a párton belüli pozíciójuk erősítése érdekében áskálódtak. Önként távozott ugyanakkor a pártból Sebastian Ghită képviselő-üzletember is, akiről a pártban azt beszélték, hogy túlzottan nagy – és káros – befolyása van a miniszterelnökre.

Victor Ponta bejelentette azt is, hogy a PSD az RMDSZ nélkül is folytatja a kormányzást. Jelezte, a jövő évi költségvetés elfogadása után szeretné átalakítani a kormány szerkezetét, amelyben a Călin Popescu Țăriceanu szenátusi elnök vezette Liberális Reform Párt is szerepet kap. A kormány szerkezetének átalakításáról csak a parlament dönthet, így Ponta bizalmi szavazást kér az új kormánya számára. A miniszterelnök a maratoni pártgyűlés után kifejtette, hogy az elnökválasztásból le kell vonni a tanulságot. Úgy vélte, a PSD-t sokan kommunista és korrupt pártként tartják, és ezt a közvélekedést nem lehet nyilatkozatokkal megváltoztatni: következetes tettekkel kell megcáfolni ezt az állítást. A pártelnök szerint a tavasszal megrendezendő pártkongresszuson egy új vezetőség kerül majd a PSD élére, amely képes visszaszerezni a választók bizalmát.

Megőrzi többségét Ponta

Az RMDSZ és a Dan Diaconescu Néppárt támogatása nélkül sem bukna meg Victor Ponta kormánya a parlamentben – számolta ki a törvényhozói mandátumok megoszlása alapján az *infopolitic.ro*. A miniszterelnök támogatottsága a Nemzeti Liberális Párt (PNL) kilépésével megszűnt Szociálliberális Szövetség (USL) „feltámasztásával” erősödik meg. A PNL helyett a Călin Popescu Țăriceanu vezette Liberális Reformista Párt (PLR) jelenti majd az új USL liberális pólusát. Az új USL-t a Szociáldemokrata Párt (PSD), a Konzervatív Párt (PC), az Országos Szövetség Románia Haladásáért (UNPR) és a Liberális Reformista Párt (PLR) alkotná. A Ponta mögött álló pártszövetségnek jelenleg 56 százalékos többsége van a parlamentben. Ehhez hozzáadódik az RMDSZ 8 és a nemzeti kisebbségek 3 százalékos aránya. Ezzel a – több mint kétharmados – többséggel a miniszterelnök alkotmányt is módosíthatna, ha akarna. Számszerűsítve a PSD+PC+UNPR+PLR koalíciónak 317 képviselője és szenátora van a parlamentben. A kormány megbuktatásához 286 szavazatra lenne szükség, ám az ellenzéknek csak 253 van.

Victor Pontának nem a mögötte álló parlamenti többség, hanem a saját pártjának az egyben tartása jelenti a legnagyobb problémát

Integratív oktatás Romániában

Utat találni az átlagos és a speciális között

Farkasszemet néznek egymással a sérültséggel élő gyerekek szülei és azok, akik úgy tudják, átlagos – ahogy mondani szokás „normális” – gyereket nevelnek. Mindannyian azt szeretnék, ha képességeinek megfelelő oktatásban részesülhetne a következő nemzedék. Együtt, vagy külön? Mi az esélye az integratív oktatásnak Romániában? Mit ír elő a törvény, és milyen az oktatási rendszer a valóságban? Érvek és ellenérvek: közös cél a korszerűsítés. PARÁSZKA BORÓKA összeállítása.

Időről-időre botrányt kavarr a hazai oktatásban a sajátos igényekkel élő gyerekek nevelése: a jó hír az, hogy fel-felbukkan az integrált iskolai nevelésre való szándék, a rossz az, hogy ezek a kezdeményezések éles, elutasító reakciókat váltanak ki. A jogi keret, a tanügyi törvény, amely ezt is szabályozza, csupa kiskapuból áll: megfelelő kiegészítések, módosítások nélkül nem segíti sem az oktatási rendszert, sem a szülőket a tanügyi törvény elég hatékonyan. Jellemzően a downszindrómával élő gyerekek, illetve az autista spektrum skáláján diagnosztizált gyerekek szülei lobbiznak a leghatározottabban az integráció mellett, esetükben ugyanis az integráció perdöntő lehet a fejlesztés terén. Legutóbb a szászmedgyesi Kiss Elizeus, downs szindrómával élő kisfiú esete vált ismertté Erdélyben, aki az előkészítő osztályt integrált keretek között, a helyi általános iskolában végezhetette, ám az első osztályt már nem folytathatta ugyanitt (Az ügy háttéréről a *maszol.ro* közölt tényfeltáró sorozatot). A szülők a Diszkriminációellenes Tanácshoz fordultak jogorvoslatért. Időközben a kolozsvári Kozmutza Flóra speciális iskola ellátását is igénybe vette a család rövid időre, ám – a *maszol.ro* tudósítása szerint – az állandó lakóhely és a befogadó intézmény közötti

távolság miatt lemondtak erről a lehetőségről.

Hetvenezer speciális A szászmedgyesiek problémája nem egyetlen család ügye: Erdély szerte élnek többszörösen kisebbségi helyzetben olyan emberek, akik sajátos élethelyzetük (sérültségük), és nemzetiségük miatt sem tudják igénybe venni az elérhető szolgáltatásokat. Az ellátó intézmények többségében román nyelvű foglalkozások, román nyelven beszélő szakemberek vannak: hátrányos helyzetben ez egy gyakorta kezelhetetlennek bizonyuló többlet teher. Sőt: az elérhető rendszerek a román nemzetiségű érintettek számára sem kielégítőek. A munkaügyi minisztérium adatai szerint hivatalosan hetvenezer gyerek él valamilyen sérültséggel Romániában. Az érintettek fele semmilyen oktatásban nem vesz részt – ők egész életükben állandó ellátásra szorulnak, fejlesztésük nem, vagy csak részben megoldott.

Az úgynevezett speciális iskolákba (régibb használt, megbélyegző néven ismert „kisebítő iskolákba”) 12 ezer gyerek jár. Ezeknek az iskoláknak a működését azonban sokan, több szempontból megkérdőjelezzik. Egyrészt azért, mert a speciális intézmények oktatási szempontból – radikálisan fogalmazva – „elfekvők”: nagyon sok a fejlesztést igénylő gyerek, a pedagógusok túlterheltek, nincs mód az igazán sikeres pedagógiai munkára. Az itt tanulók, dolgozók eleve megbélyegzettek: a társadalom jelentős része szeret nem tudni arról, mi folyik a falak mögött. Etnikai és szociális alapon gyakorta a szegregáció eszközei a speciális iskolák: ide kerülnek a veszélyeztetett körülmények között élők, azok a roma gyerekek, akiknek a befogadását más iskolák nem vállalják. (Annak ellenére, hogy az érvényes tanügyi törvény kifejezetten tiltja

ezt). A magyar gyerekek ellátására alig van mód országszerte, kivételt néhány központ, részleg képez, a legismertebb a már említett kolozsvári Kozmutza Flóra iskola.

Idéjében kezdeni Az integrált oktatás tehermentesítésénél azokat, akik a speciális igényekkel élő gyerekekkel foglalkoznak, növelni a hatékonyságot – állítják a rendszer mellett érvelő szakemberek – de ennek megvannak a maga feltételei. Nem kezdődhet az integráció az iskolai oktatással, ha ennek az alapjait a szülészeti osztályokon, a korai diagnosztikával, a bölcsődékben-óvodákban nem rakják le. Ha nem indul meg a fejlesztés, összeszoktatás a lehető legkorábbi időpontban, akkor ennek a gyerekek 6-7 éves korában (vagy még később), alig van esélye. „Hogy lehetne integrálni egy 7 éves gyereket, amikor élete első, legfontosabb időszakában nem segítették ebben? És mit kezdünk az általános iskolai 8 éves integrációval, ha az utána következő időszak nincs megoldva? Hiába érnek el csodákat ez alatt az idő alatt – mert elérnek, ha elég kitartóak – ha nyolcadik végén a fejlesztés leáll, a végzős kikerül a rendszerből, annyival marad, amit eddig elért, és a társadalom periferiájára reked így is, úgy is. Ez a perspektíva megkérdőjelezi az integráció alapjait, azt a célt, hogy minél önállóbb, érettebb emberekké váljanak a speciális igényű élő fiatalok is” – nyilatkozta a kérdéssel Mădălina Turza, a sérültséggel élő gyerekek európai központjának (CEDCD) képviselője.

Az európai országok többségében immár társadalmi konszenzus van az integráció fontosságáról, egyre több érintett előtt nyílik meg a közoktatás. Nagy-Britanniában a sérültséggel élők 74 százaléka tanul együtt átlagos társaival. Romániában nem csak, hogy a közoktatásig nem

A munkaügyi minisztérium adatai szerint hivatalosan hetvenezer gyerek él valamilyen sérültséggel Romániában. Az érintettek fele semmilyen oktatásban nem vesz részt

▶ jutnak el a rászorulóknak, de a speciális igényekkel rendelkezők felét teljesen ki is zárják mindenféle oktatásból.

Elsődleges emberi méltóság

Az érvényben lévő tanügyi törvény a speciális igényt, azt, hogy az érintett gyerek számára milyen oktatási mód, illetve intézmény javallott, általános értelemben határozza meg. Nagyon sok múlik a helyzeti adottságokon: van-e speciális intézmény, vagy az átlagos ellátást biztosító iskolán belül speciális oktatás, osztály. A keverttörvény pontos alkalmazása csak utólagos jogszabály-módosítások révén lehetséges, erre vonatkozóan jelent meg idén egy javaslatcsomag. Ez sokkal nagyobb hangsúlyt fektetett arra, hogy az érintettek érdekei, személyes választásai érvényesüljenek. A módosítás leszögezi, a sérültséggel élők nevelését illetően az elsődleges szempont az emberi méltóság elidegeníthetlenségének érvényesülése, az egyéni választás lehetőségének biztosítása. Ugyancsak alapcél az egyéni függetlenség, önállóság megteremtése, illetve az ahhoz való segítségnyújtás. Ez a módosítás igyekszik kizárni a diszkrimináció minden típusát, és arra figyelmeztet: a sérültséggel való együttélés hozzátartozik a társadalmi sokféleséghez. Nem kérdőjelezhető meg semmilyen szempont alapján az esélyegyenlőség, a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés joga. Mindent alárendel a gyermekek jogainak ez az elképzelés, és arra is figyelmeztet: az integráció nem sértheti a sérültséggel élő identitását, integritását.

Érvek, ellenérvek A minden eddigénél nagyobb társadalmi összefogást ígérő koncepciót, sokan, elsősorban a tanügyi érdekvédők, és a szülői platformok elutasították azzal az indokkal, hogy túl nagy terhet ró az átlagos gyerekeket nevelő intézményekre, az integráció személyi feltételei nem biztosítottak, a sérültséggel élők esélyegyenlősége rontja a nem sérültséggel élők esélyegyenlőségét. „Ebben az országban van hagyománya a speciális nevelési intézményeknek, és nem lehet alábecsülni az eddig elért eredményeket” – figyelmeztet Silvia Scarlet, aki a sérültséggel élőket nevelő pedagó-

Hiába érnek el csodákat, ha nyolcadik végén a fejlesztés leáll, a végzős kikerül a rendszerből

Foglalkozás egy romániai speciális iskolában

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ

gusok szakszervezetét képviseli. A szakszervezet feljegyzésben fordult a tanügyi tárcához a törvénymódosítással kapcsolatban, és a speciális iskolák rendszerének elsorvasztását rója fel. A CEDCD erre a beadványra reagálva hangsúlyozta, nem cél a szakképzett pedagógusok elbocsátása, a speciális iskolák rendszerének leépítése, viszont megkerülhetetlen a korszerűsítés. Ennek egyik módja az, hogy továbbképzik a speciális oktatásban részt vevő pedagógusokat, és felkészítik az integrált oktatási programokra. A másik módja az, hogy a két rendszert, a „normális” és a „speciális” oktatást összehangolják intézményi szinten is: a közoktatásban részt vesznek a szakosodott pedagógusok, segítik azok munkáját, akik a sajátos esetekre nem készültek eddig. A pedagógusképzés általános részét képezheti a jövőben az, hogy nagyobb figyelmet kap a sajátos neveléssel élők pedagógiája. A vegyes osztályok létrehozása, a speciális iskolák elszigeteltségének oldása, a terápiás csoportok beemelése az átlagos iskolákba további segítséget jelenthet. Az integráció hívei azt hangsúlyozzák: ez a közeledés, átalakítás, a hazai oktatási rendszer nyitása nem csak a rászorulóknak számára jelent előnyt és lehetőséget. Az „átlagos” iskolákban is sok a figyelem- és vi-

selkedésszavaros gyerek, akinek a problémáját általában mellőzhetőnek, kinőhetőnek tekintik a szülők, és az erre fel nem készült pedagógusok. A rejtett esetek diagnosztizálása, azonosítása, a megfelelő terápiák alkalmazása ebben az esetben sokakat segíthet át az iskolai kríziseken. „Az integrált nevelés azt a tényt segíti felismerni, hogy minden gyerek más, személyre szabott figyelmet igényel, és akkor lesz hatékonyabb a hazai oktatási rendszer, ha ezt minél nagyobb mértékben sikerül biztosítani, minél több gyereknek. Ha a tanárok és a diákok egyaránt hozzászoknak ahhoz, hogy felismerjék egymásban a másságot, és tiszteljék, segítsék azt, akkor nem tesznek mást, mint saját érdekeiket érvényesítik. A speciális igény nem csak a sérültséggel élőkre, a viselkedésszavaros gyerekekre vonatkozik. Speciális igényei vannak egy különleges képességekkel rendelkező gyerekeknek is, esetében ezt a személyre szabott figyelmet tehetséggondozásnak hívják. Nincs olyan nagy különbség ezekben az ellátásokban, mert mindegyiknek az az alapja, hogy tiszteletben tartja a gyerek képességeit, és fejleszti azokat” – nyilatkozta az ügyel kapcsolatban egy olyan szülő, aki két gyereket nevel. Egy autizmussal élő kamaszfiút és egy kamaszlányt, akinek matema-

tika tehetséggondozó foglalkozáson fejlesztik rendkívül jó képességeit.

Lobbiprogramok Ez a fajta belátás és korszerűsítésre való igény jellemzően az érintett családokban van jelen. Azok, akik nem érintettek, vagy nem tudnak arról, hogy érintettek – nehezen meggyőzhetőek, az esetek többségében elzárkózóak. Marosvásárhelyen az alternatív oktatás évek óta haladik, több kísérleti módszerrel próbálkozó osztály indult, és szűnt meg egy évtized alatt. Az elmúlt hónapokban újabb próbálkozás történt arra, hogy egy, az eddiginél nyitottabb, elfogadóbb, éppen ezért sikeresebb iskolai környezet jöjjön létre. Az alakuló ülések egyikén e sorok írója is részt vett. Az átlagnál érdeklődőbb, felkészültebb szülők jöttek el a találkozóra. Megjelent többek között egy down szindrómás gyermek édesanyja is, aki végighallgatta a nagyívű, és valóban meggyőző reform-terveket. Majd a beszélgetés végén bátortalanul megkérdezte: lehet-e arról szó, hogy az ő gyereke is részt vegyen a kezdeményezésben? A fejlesztést vezető

Kerekes székes
kisfiú egészséges
társai között

A sérültséggel élő gyereket ma még nem a társadalom egyenjogú részének tekintik sok helyen, hanem „balesetnek”, akinek a helyzetét az izoláció, a kiemelés javítja leginkább

egyik pedagógus váratlan, és meglehetősen határozott választ adott: sokan úgy vélik, hogy a reformoktatásban résztvevők nem annyira versenyképesek, mint az átlagos iskolák tanulói, hogy ezek az osztályok a rászoruló, segítséget igénylő gyerekek befogadására jönnének létre. Pedig nem erről van szó, mondta a pedagógus, ezek a csoportok nem speciális csoportok. A szakszerűség igényével megfogalmazott elutasítás sok mindenre rávilágított: az integráció fontosságát, mikéntjét gyakorolta azok sem értik, akik egyébként elkötelezettek a reformpedagógiák iránt. Ott sem nyílik erre tér, ahol az oktatási körülmények jobbak, mert sajátosan berendezett, gyerekbarát osztályok várják a gyerekeket, akikkel a megszokottnál több pedagógus foglalkozik. A sérültséggel élő gyereket ma még nem a társadalom egyenjogú részének tekintik sok helyen, hanem „balesetnek”, akinek a helyzetét az izoláció, a kiemelés javítja leginkább. (A gyerekek elkülönítése mellett érvelők jellemzően úgy nyilatkoznak: ez az izoláció, eltávolítás segíti a szűkebb-tágabb környezetet,

a családot is). Szervezeti szinten az autizmussal, illetve a down szindrómával élő gyerekek szülei indítottak el több lobbiprogramot az integráció segítéséért. Egyre több az olyan család, mint Kiss Elizeusé, akik saját kezdeményezésre, „partizánakcióban” próbálnak meg hatni a környezetükre. Még nem tudni, hogy hogyan dönt a szászmedgyesi esetben a Diszkriminációellenes Tanács, habár az idő telik, lassan az idei tanév feléhez érünk. Talán sikerül megoldást találni rövid távon. Túl ezen az eseten, hosszú és nehéz átalakulásra, folyamatos társadalmi párbeszédre van szükség a szülők, pedagógusok, az „átlagosok” és a „speciálisok” között. Egyelőre még azt sem sikerült elérni a hazai oktatásban, hogy az intézmények akadálymentesítettek legyenek. Imitt-amott feltűnik egy-egy rámpa, egy-egy kerekesszékes feljáró. Van úgy, hogy csak a földszintre vezet út, vagy egyetlen bejáratig. És az is inkább szimbolikus, mint használható könnyítés. A bejutást ugyan nem segíti, de jelzi, hogy a fenntartók, intézményvezetők már tudják, mire lenne szükség.

Kivonulni csak pontosan, szépen...

A tisztánlátáshoz soha sem elég az információ, ami Pakisztánból származik, nem is csoda, hisz ez az ország, amelynek majd teljes súlyával nekifeszül a szomszédos, éppen magára maradó probléma: Afganisztán. A szövetségesek afganisztáni bevonulásáig sem volt egy könnyen értelmezhető állam, az amerikaiak tizenhárom évvel ezelőtti bevonulása után pedig háborús övezetté vált, s mint harci zóna kevés és szűrt információval szolgál. ADY ANDRÁS elemzése.

Van pár közös vonás a „békés”, „csakis” Indiával elhúzódozó konfliktusban lévő és az afgán háború miatt is „harcos” Pakisztán között, s ezekből a legfőbb, hogy nukleáris hatalom (hasadóanyag készlete Indiához hasonlóan elég 110-120 fegyverre). Nem csoda, hogy a hidegháborús

● **Változásra esély Pakisztánban több van külügyekben, mint belföldön, így ez utóbbi még akár évtizedig alárendelődik az előbbinek**

nukleáris elrettentés egyensúlyelmélete itt a rémálmodok része. Igaz, ami a pakisztáni fegyvereket illeti, azokat „garantálja” Amerika is, a fegyverrészek szétszereltek, a töltetek és hordozóegységek külön őrzöttek, az őrző bázisok szupertitkosak. Mégis, mindenén átüt a félelem: mi történik, ha fegyverre fogható nukleáris anyag kerül illetéktelen kezekbe, s valójában hány illetéktelen kézzől lehet szó? Elfeledhető Abdul Quadeer Khan, nukleáris know-how kereskedő, a pakisztáni atom atyja, Líbia, Irán és Észak-Korea barátja? Nem az Iszlámábádnhoz közeli Kahutában működik egy dúsító üzem, amelyet 2009-ben már terrortámadás ért? Az összkép része, hogy a pakisztáni közvélemény szerint legutóbb 1999-ben lett egy diktatori konjunktúra kívánatos, s hogy a Pervez Musarraff éra sem számolta fel a mindent átszövő korrupciót, az állam intézményei-

nek gyengeségét és versengését, sőt mindent elmélyített. A szintén vissza-visszatérő (2013-tól kormányzó) Muszlim Ligától elvárt most minden váltás. Változásra esély azonban több van külügyekben, mint belföldön, így ez utóbbi még akár évtizedig alárendelődik az előbbinek: s ez lenne a tálib probléma. A tálib-mozgalom régiós kihordásában és ringatásában – az engedékenységek és szándékos hanyagság, a szaúdiak nyomása és a tálibok kezdeti ártatlan-„medreszés” allűrje, a mudzsahedin aurának köszönhetően – igencsak része volt Iszlámábádnak, gondoljunk csak a szovjetek kivonulása utáni időszakra, amikor a tálibok „megjelenhettek” Észak-Pakisztánban. A kinevelésüket Pakisztán mindig kikérte magának, de arra nem volt válasza, hogy a mozgalomvezetésből sokan a pakisztáni hitiskolákban kaptak speciális nevelést. Később ezek az

észak-nyugati pakisztáni-afgán határzónának a sária- és harc-speciálistái. Arra sincs válaszuk, miért tartoztak azon kevesek közé (Szaudí-Arábiával és az Egyesült Emírátusokkal), akik az afgán tálibok többéves hatalmát legitimálták, és miért utolsóként szakították meg velük a diplomáciai kapcsolatokat? Mi több, a kémelhárításuk hírhedt, hogy izzadás nélkül képes az amerikaiakkal és a tálibokkal is együttműködni. Néha az USA háborgott is, hogy az Inter Service Intelligence (ISI) hibás koordinátákat adott meg, így nem tálib vezérek, hanem civilek haltak meg, ami rossz hírt keltette a szupertitkos és szuperprecíz amerikai drónprogramnak. Ne feledjük, nem oly rég (2009) maga Iszlámábád bölintott rá arra, hogy a problémás területeken (Szvát-völgy, Malakand régió) a tálibok használják saját kézlevágós, kövezéses, női oktatás, zene- és tévé nélküli, burkás törvénykezésüket. Igaz, az afgán hadsereg rövidesen parancsot kapott a tálibok likvidálására, a mostani offenzíva sorozat ennek egyfajta folytatása. A törzsi határvidéken már öt hónapja tart a pakisztáni hadsereg támadá-

Közös az amerikaiak, irániak és pakisztániak érdeke: ne csak az afganisztáni tálib restaurációt előzzék meg, de nem utolsó sorban az ISIS-importot e robbanékony képletbe

Pakisztáni kormánykatonák Miransah városában

sa, végre elhatározták, hogy teljesen (?) megtisztítják Észak-Vazirisztánt. Késői, bár a bevetett erők miatt tán nem teljesen hiábavaló próbálkozás, ám ne feledjük, amikor a két fő tálib erősséget, Miransah és Mir Ali városait vívta, a pakisztáni hadsereg hirtelen légüres térbe futott, a nagy nekirugaszkodást alig fékezték: a Tehrik-i-Taliban Pakistan-nak (TTP), a koalíciós üzbég harcosainak, vagy a Hakkani-hálózatnak hűlt helye volt. Ezek a nagy szervezetek nem menekültek-e az akció elől át a teljesen porózus afgán határon az ottani Khost megyébe, ahol amúgy a Hakkani-szervezet vezéreinek kiépített és sértetlen hátszaga van? Raheel Sharif, a pakisztáni hadsereg vezérkari főnöke Washingtont látogatta és nyugtatta: a Zarb-i-Azb akció pazarul halad és nem disztigvál a szervezetek között, mindenik terrorista. Annak ellenére, hogy a média teli van jó hírekkel, miszerint a csapatok sikereket érnek el, legalább 1200 tálibot öltek már meg, felmerül a gyanú, hogy Iszlámábád csak arcfelvarrást hajt végre. A tálibokat átnyomják a határon, küzdenek ott meg velük az afgánok, akiknél részben még ott van az amerikai sereg. Hamar kezdeni kell valamit a permanens veszéllyel, mert a szomszédból már tünedeznek el a baráti talpasok? Kötve hiszem, hogy a pakisztáni amerikai drónprogram alábbhagy, miután a koalíció kivonul Afganisztánból, hisz ez, civilgyilkoló pontatlansága ellenére az ISI kedvence, mert helyettük dolgoznak, de azt valószínűbbnek gondolom, hogy a szomszédos amerikai katonai tömeg nyomóereje hiányozni fog. Az akciósorozat további olvasatai a fenntartását illetően: jelzésértékű, hogy a Tehrik-i-Taliban Pakistan, Jundullah-szervezete hűségesküt tett az ISIS(IS)-nek. A Kalifátus kellemtelenül érdekes Iszlámábád számára. Félnék, hogy az afgán tálibok kihasználják a koalíciós katonai irt, Kabul ingadozásait, az elnök és miniszterelnök-jelölt közötti hatalmi villongásokat, és az Iszlám Kalifátus tanyát ver a szomszédban, s akkor már nem csak a saját tálibjaikkal, de az iraki és szíriai ISIS(IS) gyilkos struktúrájával is szembe kell nézzenek.

Bármennyire furcsa e koalíció, de közös az amerikaiak, irániak és pakisztániak érdeke: ne csak az afganisztáni tálib restaurációt előzzék meg, de a vazirisztáni akció befuccsolását, a TTP és társai visszaözlését, és nem utolsó sorban az ISIS-importot e robbanékony képletbe. Pakisztán nem végzi mindezt teljesen pro-bono, és nem csak az fizetség, hogy Amerika szereti, amint a hadsereg a határzónát megszállva tartja, hanem az is, hogy nagy mennyiségben s olcsón megkaphatják az Afganisztánból haza már nem cipelt aknavédett, utcai harcokban hasznos páncélosokat (MRAP). Amerikának mindig is olcsóbb volt az afgán frontot Pakisztánból ellátnia, igaz, itt inkább felszerelések, élelem, gázolaj haladtak konvojban, mint fegyverek, de érdekes, hogy míg az északi, a közép-ázsiai vonalat csak 4-5%-ban használta ki. Ebből az utánpótlási vonalból is kettő van, Karacsi kikötőjéből kiindulva, az egyik Torkham városán át jut az észak-afgán Kabullba, a másik Balucsisztánon át Khamanba, majd a déli Kandahárba. Ezek az utak az afganisztáni távozást is szolgálják, védelmük, s a pakisztániaktól függő nyitottságuk épp oly fontos, mint eddig. Az északi útvonal türkmén, üzbég, tadzsik érdekeltség, de valójában Moszkváról szól, mindenképpen hosszabb és költségesebb. Amerikának erre nézve bőven elég figyelmeztetés a körvonalazódó kétoldali védelmi és antiterrorista memorandum, amelyen Szergej Sojgu és Khawaja Asif védelmi miniszterek dolgoznak gőzerővel. Ha csak a drogvilágot 80%-ban ellátó Afganisztán megfékezésében az orosz érintettség és védtelenség miatt gondolkozó Moszkvát nézzük, máris érthetőbb a képlet. Bár a jövő évtől mindkét házat uraló republikánusok vélhetően átnyomnak egy kevésbé obamá, de felpörgetett afgán akciórítmust, sőt adott esetben úgy is ítélik, hogy a hazatérés-hazaszállítás többé kerül, mint a maradás, Pakisztánnak nem lesz kevésbé fontos. Már zajlik az Iszlámábádot udvarlók felvonulása: az első sorban, jön szépen a rivális Washington és Moszkva, aztán a közel-, közép-keleti pro-szunnik és pro-síiták, a Kalifátus, s persze a szomszéd tálibjai.

A diktatúra nyomait örökre viselni fogjuk

DRAGOMÁN GYÖRGY író 1973-ban született Marosvásárhelyen, 1988 óta Magyarországon él. Második regényét, a romániai diktatúrához kísértetiesen hasonló világban játszódó *A fehér király*-t eddig több mint harminc nyelvre fordították le. *Máglya* című új könyvét a Törzsasztal keretében Nagyváradon is bemutató világhírű íróval Tasnádi-Sáhy Péter beszélgetett.

Nyáron kipróbáltam a honlapján fellelhető dobozban panírozós módszert cukkínivel, de nem jött össze. Mondjuk nagy hirtelen nem találtam joghurtot és keményítőt...

Mivel az eredetiben csirkemell szerepel, illetve ahogy említette, joghurt és keményítő, így nem mondhatjuk, hogy kipróbálta a receptet. Egy recept attól recept, hogy minden eleme fontos. Én cukkinihez, azt hiszem, tempura mártást készítenék.

Őszintén erről még nem is hallottam...

Japán módszer. Jéghideg vízbe kever az ember lisztet, esetleg valamilyen alkoholt, kis keményítőt. A cukkinit, rudakra vágva ebbe mártogatnám, aztán rövid idő alatt kisütném forró olajban.

Honnan jön a gasztronómia az életébe, azt hiszem, nem pont erről ismert világszerte...

Apám, anyám főzött, én is hamar megtanultam, idővel pedig fanatikus lettem. Például készítek vákuumban tojást.

Na, az milyen?

Az egy nagy kunszt. A tojás fehérje és sárgája két nagyon különböző dolog, külön tudomány, hogy a fehérje már ne legyen folyékony, viszont a sárgája krémes maradjon. Sok fizikus és egyéb tudós dolgozott

ezen a problémán évekig, mire meglett a megoldás. A lényeg, hogy a sárgája 64 fokos legyen, akkor olyan, mint a méz, és rendkívül finom.

Ehhez kell a vákuum?

Igazából hetvenöt fokos vízfürdőre van szükség, amiben aztán, a térfogattól függően, 15-18 percig benne kell hagyni a tojást. Van egy táblázat, ami alapján kiszámolható, mennyi időre van szükség adott mérethez. Az az érdekes hogy ez után le is lehet hűteni, egy pohár meleg víz elég, hogy fogyasztható legyen. Én egy tucatot készítek jellemzően egyszerre, rendszerint ez a reggeli pirítóssal.

*Ezek után azt hiszem értem, hogyan írta kilenc évig most megjelent regényét, a *Máglyát*...*

Én inkább azt mondanám, kilenc év telt el az előző regényem megjelenése óta. Ez alatt az idő alatt megírtam két novelláskötetet, és egy harmadik regény nagy részét. De ha arra utalt, hogy maximalista vagyok, akkor az igaz. Minden mondatnak a helyén kell lennie. Ha nincs, akkor nem megyek tovább, és addig dolgozom rajta, amíg odakerül. Nem haladok lineárisan, néha 9-10 részén is dolgozom felváltva egy szövegnek, de nem írok újra vagy át. Ha egy mondat kész van, akkor kész van.

*Ha jól tudom, az elmúlt időszak alatt megírt, de még nem publikált harmadik könyv trilógiává bővíti *A fehér király* és a *Máglya* világát.*

A három könyv csak annyiban függ össze, hogy hozzávetőleg ugyanabban a térben játszódnak, és a saját fiktív történetükben koherensek, de bármilyen sorrendben el lehet őket olvasni. Találkoztam olyan emberrel, aki előbb olvasta a *Máglyát*, aztán *A fehér királyt*, és működött.

*Az viszont elmondható, hogy mindegyik könyve kapcsolódik a diktatúra élményhez. A *fehér király* diktatúrában, a *Máglya* közvetlenül annak megdőlése után, a harmadik pedig jóval utána játszódik, de mégsem tőle függetlenül. Jól mondom?*

A harmadik könyv két szálon fut, az egyik hozzávetőleg öt évvel ezelőtt kezdődik, a másik pedig a diktatúra legvadabb éveiben. Tehát igen, ezek a könyvek mind kapcsolódnak a diktatúrához, sőt első regényem *A pusztítás* könyve is, bár az nem ez a világ.

Ha meg kéne fogalmaznia röviden, mit mondana, mi a diktatúra?

Nagyon sokáig foglalkoztam politikafilozófiával, ahol pont ezt kerestem, de végül nem lettem filozófus, hanem regényíró, talán éppen azért, mert nem találtam rövid választ. Amit gondolok, ott van a könyveimben, nem azért dolgoztam rajtuk, hogy tömondatokban elintézzem az ügyet. A negatív hatalomról annyit el tudok mondani, hogy olyan dolgokba is beleszól, amibe nem kéne, de ez még nem diktatúra definíció.

Létezhet hasznos hatalom?

Talán. Amelyiknek nem önmaga fenntartása a célja, csak bizonyos konkrét célok elérésére alkalmas, amelyik igazgat, de nem uralkodik.

Regényeiben, bár fiktív térben játszódnak, jól felismerhető Erdély, s bizonyos itteni konkrét események lenyomatai. Tovább megyek, az embertípusok, működési mechanizmusok nagyobbik része ma is beazonosítható, létezik. Ön szerint eltűnt nyom nélkül a diktatúra?

Nyilván nem, a nyomait örökre viselni fogjuk, legalábbis amíg emlékszünk rá, addig nem szűnik meg.

Akkor is írnék, ha nem jelenne meg, ha senki nem olvasna. Egyszerűen muszáj, fejben is mindig írok

Ön gyermekként megtapasztalta a romániai diktatúrát, 1988-as áttelepülése óta pedig látja, hogy Magyarország miként dolgoz fel egy egyébként az ittenitől sok tekintetben eltérő tekintélyuralmi rendszert...

Dragomán
György dedikál
Nagyváradon

FOTÓ:
TASNÁDI-SÁHY PÉTER

Az az igazság, nem vagyok igazán képben a romániai múltfeldolgozással.

És a magyarral?

Ott nem látom, hogy érdemben történne valami. A dokumentumok nem, vagy csak részben hozzáférhetőek.

Itt sem más a helyzet. Érdekes, hogy a hajdani NDK milyen jól megoldotta ezt a problémát...

Igen, de ott volt egy másolat, egy „backup Németország”, ami ezt lehetővé tette.

Az utóbbi kilenc évben sokat utazott, gondolom rengeteg emberrel beszélt, akik olvasták a regényeit. Mennyire értik, mi történt itt Kelet-Európában?

Azt tudom, hogy szeretik a könyveimet, de nem derül ki, mi a különbség az ő és a mi értelmezésünk között. Fogalmam sincs, hogy egy dálnak például mit jelentenek ezek a regények.

A magyar politika olyan minőségű, mint a magyar foci, ezzel mindent elmondtam

Érdekli?

Igazából nem. Az érdekel, amit írok.

Közhelyes kérdés következik: mi motiválja az írásra?

Nem tudok nem írni. Látok képeket, amiket ha nem akarok látni, le kell írjam őket. Akkor is írnék, ha nem jelenne meg, ha senki nem olvasna. Egyszerűen muszáj, fejben is mindig írok.

Most éppen mit?

Hát a már emlegetett harmadik könyv nincs kész, emellett novellákat. Lesz egy kötet, amibe zenéhez kapcsolódó írásokból lesz 18-20 darab, hiányzik még pár. Észrevettem, több írásom is érinti a témát, így gondoltam legyen belőle könyv.

Szereti a zenét?

Hogyne, de mindenevő vagyok. Nagyon vicces lejátsszási listáim vannak. Jól megfér egymás mellett a barokk ária, norvég black metal, román hiphop és mondjuk spanyol anarchista punk. Azt viszont mindig pontosan tudom, hogy éppen milyen zenékre van szükségem.

Hosszú ideig filmkritikákat írt, az a vonzalom megmaradt?

Persze, csak mostanában mire a gyerekeim lefekszenek, sokszor már fáradt vagyok, régebben naponta megnéztem egy filmet.

A fehér királyt hamarosan megfilmesítik. Van átjárás regény és film között?

A regényidő valahol nyolc-kilenc óra, a filmé általában másfél, egy rendezőnek ezt kell elsősorban megoldania, de ez egy külön sport. Remélem a filmnek lesz sok köze a regényhez, de a jó adaptációk – ha léteznek – szét kell szedjék az eredetit, hogy a maguk számára aztán újra összerakhassák. Sokszor kértek, írjak forgatókönyvet a regényeimből, de akkor már inkább csinálnék valami újat. A fehér király forgatóköny-

vével kapcsolatban természetesen el fogom mondani a véleményem, de nem kell megfogadni. A film alkotóinak szabadság kell.

Készen van a forgatókönyv?

Láttam eddig hat változatot, de hát a film ilyen műfaj.

Más: valahol azt mondja egy interjúban, hogy nincs megelégedve a politika minőségével, remélem pontosan idézem. Mit jelent ez?

Azt gondolom, a politikának elvi kérdésekről kéne szólnia. A magyar politika olyan minőségű, mint a magyar foci, ezzel mindent elmondtam.

Azért kifejezhetné?

Hiányzik az elvi alapú közbeszéd, amihez a politikusoknak igazodniuk kell, minden túl gyakorlatias, és sok a manipuláció. Nyilván idealista vagyok ebben a kérdésben, de pontosan ezért nem is érdekel a politika. Azt gondolom, szükség lenne egy erős civil szférára, amely lehetőséget teremt értelmes viták lefolytatására fontos kérdésekről. Például sokat kéne beszélgetnie okos embereknek arról, milyen legyen az oktatás, és nem politikai alapon kéne eldönteni. A közbeszédet nem a pártpolitikának kéne dominálnia, hanem értelmes gondolatoknak. Sok helyen jártam, ahol ez működik. Ma Magyarországon iszonyatosan kevés gondolattal találkozom a közbeszédben.

Több mint harminc nyelvre lefordított, világhírű íróként, azt hiszem, nagyjából bárhol élhetne a Földön, mégis Magyarországon maradt, mi ennek az oka?

Amikor elmentünk Romániából, oda költöztünk, pedig akkor mehetünk volna bárhová. Nem véletlenül: engem a magyar nyelvhez köt a munkám, írtam és még remélhetőleg fogok írni sok mindenről, de ezen a nyelven dolgozom. Most voltam fél évig Helsinkiben, ösztöndíjjal, de más, amikor az emberek a villamoson magyarul beszélnek. Mindig van egy mondat, egy hangsúly, amire felkapom a fejem. Szép dolgok ezek.

Perifériára szorulás a kincses városban

Kolozsváron – ahogyan máshol is – városnegyedenként, utcánként változik a kép. Másképp tekintünk a kincses városra, ha a központban sétálunk, az egymást érő mobilüzletek, bankok és templomok között, vagy az Iris negyed szürke utcáin, esetleg a pataréti cigányok közt. A kolozsvári társadalmi egyenlőtlenségek térbeli megnyilvánulásairól PÁSZTOR GYÖNGYI szociológussal Kustán Magyari Attila beszélgetett.

Miből indult ki a jelenség vizsgálatakor?

A kelet-európai urbanizációs mintákról két megközelítés létezik. Az egyik szerint a városiasodás folyamata egységesnek tekinthető, amelyben máshol helyezkednek el a kelet- és nyugat-európai társadalmak. A másik szerint a társadalom gazdasági berendezkedése nagyban meghatározza a városszerveződést, ezért Európa két oldalán eltérő városiasodási minták jönnek létre. Amikor a kolozsvári szegregációs folyamatokat kutattam, arra voltam kíváncsi, hogy ami a rendszerváltás után történt, mennyiben volt a múlt öröksége, és mennyiben befolyásolta a megjelenő kapitalista gazdaság logikája.

Hogyan kutatta a témát?

Paneldzsungel
Kolozsváron

Az egyik részt a statisztikai adatok vizsgálata tette ki. A népszámlálási adatok szegregációs indexét néztem, amely képes elmondani, hogy Kolozsvár társadalmi kategóriái hogyan oszlanak meg a városban. Ezekből a statisztikákból sajnos hiányoznak lényeges adatok, így például a jövedelmi-vagyoni helyzet, ami a társadalmi egyenlőtlenség egyik legfontosabb mutatója.

Mi mondható el ezekből az adatokból?

Hogy Kolozsvár egy szegregált városnak mondható, amelyben érdekes módon vannak csökkenő tendenciák, és vannak kifejezetten olyan, a hátrányos helyzetre vonatkozó mutatók, amelyek tekintetében a város szegregációs indexe óriásit növekedett húsz év alatt: ilyenek az iskolázottsági szint vagy etnikai jellemzők. Iskolázottság szempontjából például érdekes, hogy a nagyon alacsonyan iskolázottak és iskolázatlanok esetében a szegregációs indexek megnövekedtek, és míg a román és magyar szegregációs index nagyjából azonos, a roma népesség mutatója 0,80 körül, ami azt jelenti, hogy a városban élő románok nyolcvan százaléka kellene elköltözzön ahhoz, hogy esetében ne létezzon szegregáció.

Említett egy számot a román esetén, ezek szerint elméletileg egy országos vagy akár európai szintű szegregációs térképet is készíthetnének...

Kiszámolható ez, viszont nem állnak rendelkezésünkre az adatok. Ahhoz, hogy megtegyük ezt, szükségünk volna a népszámlálás körzeteként mért adataira, ilyenek pedig a statisztikai hivatal birtokában vannak ugyan, és meg is vásárolhatók, de anyagi okokból nem engedhetjük meg magunknak, hogy megszerezzük ezeket. A szegregációs index nálunk nem egy bevett mutató, míg az Egyesült Államokban, ahol a szegregáció fontos társadalmi kérdés, a statisztikai hivatal számol ilyent, és a honlapjáról letölthető.

Ha egy térképre vetítjük ki a problémát, hogyan néz ki mindez? Nyilván a perifériáról van szó...

Az egyik következtetés pontosan egy perifériára szorulásról szól, tehát a hátrányosabbnak tekinthető helyzetűek – alacsonyan iskolázottak, románok – főként a város széleire mozdulnak el, a város keleti és északi részeire, az ipari negyedekbe.

Hogyan zajlik ez a folyamat? Nem arra gondolok elsősorban, amikor egy önkormányzat fogja magát, és ki-telepít embereket, hanem amikor arra kényszerül valaki, hogy elköltözzön a helyzete miatt.

Mivel a statisztikai adatok tendenciákat mutatnak, de magyarázatokat kevésbé képesek adni, ezért a kutatás következő lépése az volt, hogy a térképen látható adatok és a szakirodalom tükrében igyekeztem megkeresni a szegregált negyedeket, övezeteket. Volt kutatási terep, ahol a dezindusztrializációval egyszerre szegényedett el a lakosság, de jártam a volt munkásszállók legénylakásaiban, valamint egy volt munkásnegyedben, ahol házak állnak, mert a

múlt rendszer urbanizációs törekvései megfeledeztek erről a részről. Úgy gondolom, nem tudunk egy merev határt elválasztani között, hogy milyen társadalmi berendezkedésben jönnek ezek létre: bár az

államszocializmus időszakában az ideológiához hozzá tartozott a társadalmi egyenlőtlenségek eltörlése, tulajdonképpen sosem történt ez meg igazán, a város sok esetben a mainál is szegregáltabb volt.

Pásztor Gyöngyi szociológus. A statisztika tendenciát mutat, de nem szolgál magyarázattal

Nemzetközi szociológia konferencia Kolozsváron

November 27-29. között első ízben tartotta határain kívül éves közgyűlését a Magyar Szociológiai Társaság. A Társaság és a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Szociológia és Szociális Munka Intézete által szervezett nemzetközi konferencia az egyetem főépületében zajlott, 5 plenáris előadást, 6 panelbeszélgetést, valamint 16 szekciót tartottak, mintegy 130 előadásra került sor több mint 170 résztvevővel.

Beharangozójukban azt írták, a magyar nemzet az európai nemzetfejlődés kulturális pályájáról letérve politikai nemzetté vált, majd egy tragikus fordulatot követően szétszakadva újra kulturális keretek közé kényszerült, a nagygyűlés során e paradigma szociológiai és szociálpszichológiai következményeit kívánják felmérni. Céljuk, mint írták, hogy fórumot biztosítsanak a szociológiai kutatások eredményei megvitatására, amitől azt remélik, hogy világosabban láthatjuk majd a magyarság helyét, feladatait, életesélyeit a XXI. század európai társadalmában.

Csepeli György, a Magyar Szociológiai Társaság elnöke az MTI-nek úgy nyilatkozott, „amikor összehasonlítjuk a magyarországi és a romániai eredményeket, nagyon jól látszanak azok a gócpontok, amelyek esetleg büszkeségre vagy feszültségérzetre adnak okot. A büszkeségérzet mindenképpen abból származik, hogy a toleranciaszint a korábbi vizsgálatokhoz képest láthatóan javul. Azok a feszültségek, amelyek a románok és magyarok között voltak, a bemutatott vizsgálatok szerint, úgy tűnik, hogy enyhültek. Azt is vizsgálatok mutatják, hogy kialakulóban van egy erdélyiség”. Véleménye szerint sajnálatos, hogy mind a magyar, mind a román vizsgálatok azt jelzik, hogy a roma kisebbség kérdését egyik társadalom sem tudja megfelelően kezelni,

– Úgy látom, olyan konfliktusgóccal állunk szemben, amelyre érdemes lenne majd összehasonlító kutatásokat szervezni” – mondta az elnök.

Ezt hogyan érték el?

Például azáltal, hogy a lakásokat munkahelyek, intézmények révén utalták ki, mivel ezek az épületek gyárakhoz, felsőoktatási intézményekhez tartoztak. Ez a fajta lakáselosztási rendszer a szegregáció nagyon nagy mértékét vetítette elő, gondoljunk csak bele, hogy nem egy olyan hely van Kolozsváron, amit ma is úgynevezett „értelmiségi tömbházaknak” tartanak, hiszen ezeket a lakásokat a kutatóintézetek alkalmazottainak utalták ki többnyire, és szinte kizárólag magasan iskolázott egyetemi oktatók laknak itt. Ehhez hasonlóan léteznek épületek, ahol különböző gyárak munkásai laktak. Ez a folyamat eleve magában foglalta a szegregáció potenciálját, a valóságban tehát a „megvalósult szocializmus” nem törölte el a társadalmi egyenlőségeket úgy, ahogy azt az ideológia magában tartalmazta.

Léteznek egyébként minőségi különbségek a munkásoknak és az értelmiségieknek szánt épületek között?

Ezekből nagyon kevés van, nem tudnék egy elvet mondani feltétlenül. Sokkal inkább létezik különbség a különböző időszakok között. Az épületeket minták és a mintákat meghatározó ideológiák határozták meg. Az erőteljesen szociális állam má válni próbáló Románia a hatvanas, de még talán a hetvenes években is az európai szociális államok mintáit követi, tulajdonképpen a skandináv modellt, ez pedig az építési standardokban érződött. Az ekkor épült lakások tömörszerűbbek, több köztük a zöldövezet, a környezetével, berendezésével is foglalkoznak, a hangulatuk teljesen más, mint a későbbieknek. A pálfordulat következtében, a hetvenes évek végén, nyolcvanas évek elején Ázsia lett a mintaadó. Megváltoztak az építési standardok, egyre inkább a panel vált a városrendszert legfontosabb elemévé, a rendszer legmeghatározóbb elemévé a tömbházlakások lettek. Éppen ezért elsősorban impozánsnak kellett lenniük, a rendszer nagyságát voltak hivatottak bizonyítani, ezért ekkor jelentek meg – főként a főutak mentén – a „faltömbházak”, hogy

A hátránysabbnak tekinthető helyzetűek – alacsony iskolázottak, románok – főként a város széleire mozdulnak el, a város keleti és északi részeire, az ipari negyedekbe

minden egyebet takarjanak, ami már nem megfelelő: házakat, korábban épített tömbházakat.

Mi történt a rendszerváltáskor?

Az ingatlanok jelentős része önkormányzati-állami tulajdonban volt, elvben igények – gyakran lehetőségek – szerint pedig kiutalták ezeket a család méretének függvényében. A terv az volt, hogy a család helyzetének módosulása esetében a rendszer lehetővé tette volna, hogy lakást cseréljenek az emberek, tehát ha nő a család, vagy csökken, akkor nagyobb vagy kisebb lakásokat kaphatnak. Ez azért nem valósult meg soha, mert a folyamatosan felépülő lakásokat gyakorlatilag a városba költöző népességgel töltötték fel, és túl nagy luxus lett volna még a cserét is megvalósítani. A nyolcvanas években városokba költözők, akik egyedülállók voltak, vagy fiatal házaspárok, általában munkásszállón, legfennebb garzonlakásban lettek elhelyezve azzal a tervvel, hogy a későbbiekben igényelhetnek más lakást. A rendszerváltás ezt a folyamatot törte ketté, sőt a kilencvenes évek elején történő lakásprivatizációs projekt egyenlőtlen erőforráshoz juttatta a népességet, mert mindenki azt a lakást vásárolhatta meg, amelyikben éppen lakott, teljesen függetlenül minden egyéb erőforrásától. Aki szerencsés volt, és három- vagy négyszobás lakásban élt épp, nem

A társadalmi egyenlőtlenségek előfeltételeit az előző rendszer már magában rejtette

Roma nyomornegyed pataréten. Megörökölt egyenlőtlenségek

sokkal többért jutott ehhez hozzá, mint mások a garzonlakásaikért.

Mi történt a munkásszállókon élőkkel, akik a gyáraktól, intézményektől függtek?

Nekik nem igazán volt, amit megvásárolniuk, mert a gyárak sok esetben megtartották ezeket saját tulajdonukban, így az itt élők évekig albérlők lettek. Egy kolozsvári utcában jól látszik ez, ahol három gyárnak – az Irisnek, a Clujanának és a Mucartnak – a munkásszállója áll egymás mellett. Az ezek közti különbségeket érdemes vizsgálni. A Mucartnak sokáig jól ment, ezért az alkalmazottainak jó megélhetése volt, idővel pedig úgy döntöttek, eladják ezeket a lakásokat, így az átmenet jól sikerült. A szomszédságában álló Clujana bebukott, ennek következtében az alkalmazottakat elbocsátották, a gyár ingóságainak jelentős részét pedig eladták, vagyis a munkásszállóján élők egyszerre váltak munkanélkülivé és arra kényszerülve, hogy megvegyék a lakást. Ezt persze sokan nem tudták megtenni, sok esetben úgy laktak itt a későbbiekben, hogy valaki más vette meg a lakást a fejük fölül, és adta ki bérbe nekik két-háromszoros bérleti díjért. Az Iris története a kettő közötti átmenet, a gyár eladta a lakásokat egy adott pillanatban.

Befolyásolja-e a szegregációs folyamatokat Kolozsváron, hogy a

háromszázézer lakosság mellett még százezer egyetemista él a városban?

Úgy gondolom, ezekben a szegregációs folyamatokban nem igazán szerepel a diákság, és ha a statisztikákban meg is jelennek, a társadalmi státusuk nem meghatározó. Bár minden helyszínen találkoztam olcsó lakásokat bérlő diákokkal, a mobilitásuk akkora, hogy ezeket a folyamatokat nem befolyásolják. Egyébként is azokra a helyekre költöznek elsősorban, ami számukra megközelíthető, ezért ezek általában nem a leginkább szegregált területek.

Mi a kutatások végső következtetése?

Az elméleti következtetésem az, hogy összetett folyamatról beszélhetünk. Bár a hátrányos helyzetű társadalmi kategóriák erőteljes szegregációjához az átmenet évei jelentősen hozzájárulnak, az elszegényedő rétegek teljesen világosan a város külső kerületeire kerülnek, az mégsem mondható el, hogy a folyamat kizárólag ennek a rendszernek a logikájában van benne. A szegregáció feltételeit az államszocializmus városépítési logikája teljesen magában rejtette, sőt az előfeltételeit is megteremtette. Így nem lehet megtenni, hogy a két rendszer között éles határt húzunk, és azt mondjuk, hogy az egyik történet teljesen más, mint a másik, bár azt sem gondolom, hogy gyakorlatilag azonosak volnának a városiasodás mintái a két társadalmi berendezkedésben.

Az elején említett két elméletből tehát az tűnik igaznak, amelyik szerint a kelet-európai és nyugat-európai folyamatok nem egységesek.

Úgy gondolom, ebben a tekintetben a neomarxista szerzők meglátása mélyrehatóbb, és nem egységes folyamatokról van szó. A rendszerváltás évei bizonyítják be számunkra azt, hogy ezek nem mereven létrejövő különbségek, és tulajdonképpen az államszocializmus hagyományait hordozzuk magunkban, a társadalmi egyenlőtlenségek előfeltételeit az előző rendszer már, mint mondtam, magában rejtette.

Dr. Bárdi Nándor történész

A kormányzat a tömbterületekben gondolkodik

A MTA Kisebbségkutató Intézete osztályvezetőjének az Erdély(i) politika Bukarest és Budapest között címmel tartott előadása előtt SZILÁGYI ALADÁR a rendszerváltást közvetlenül megelőző és az azt követő korszak kisebbségpolitikájának változó törekvéseiről beszélgetett a kutatóval.

Kezdjük beszélgetésünket 1988-cal. Milyen előzményei voltak a hatalmas tömegeket megmozgató, a romániai magyarsággal szolidarizáló, össznemzeti tüntetésnek, illetve a rendszerváltás után körvonalazódó úgynevezett Antall-doktrínának?

1988 januárja az, amikor az MSZMP-Kb külügyi titkára, Szűrös Mátyás egy rádióinterjúban bejelentti, a határon túli magyarok a magyar nemzet részét képezik. Gyakorlatilag a Kádár-korszakot meghatározó plebejus nemzetfelfogás helyett (életszínvonal-politika és nem a nemzeti szuverenitás a döntő) egy kulturális nemzetfelfogás válik hivatalossá. Ezt a bejelentést teoretikus cikkek követik, mind a magyarországi nemzetiségekkel kapcsolatban, mind a határon túli politika tekintetében. Még '88-ban megalakul a minisztertanács mellett a *Nemzetiségi Kollégium*, ami aztán ősszel már Titkárságként, apparátussal működik, Pozsgay Imre államministersége alatt, és az alapító Tabajdi Csaba lesz ennek a vezetője. Így kerül bele a közigazgatásba a hazai kisebbségek és a határon túli magyarok kérdése. Ez annál inkább sürgető volt, mert felpörgött a romániai menekültügy, azt is kezelni kellett. Ezen a titkárságon dolgozott Entz Géza is, aki 1990 májusa után először az *Etnikai és Kisebbségi Hivatal* élére kerül, majd 1992-től a *Határon Túli Magyarok Hivatalát* vezette. Az Antall-kormány szempontjából ez az első fontos lépés: bevezetik a magyar közigazgatásba

a külhoni magyarok problematikáját. Egy másik törekvésük az volt, hogy a korabeli európai kisebbségi jogi építkezésnek a normái alapján szeretnék elérni az önkormányzatiságot a magyar kisebbségek számára. Úgy tűnt, hogy lesznek európai standardok, és azokat számon lehet kérni a környező országok kisebbségpolitikáján. Ehhez kapcsolódott, hogy '93-ban létrehozzák a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségekről szóló törvényt. Ez azért nem lett pusztán nyelvhasználati és azért lett önkormányzati törvény, hogy egyfajta példát mutasson a határon túli magyarok számára. A harmadik fontos elv, amely az Antall-doktrína része, hogy a határon túli magyar közösségeket önálló politikai közösségekként ismeri el. Nélkülük, róluk nem lehet dönteni a magyar közigazgatásban – mondták akkoriban. 1994-ben az úgynevezett *Balladur-terv*, az *Európai Stabilitási Egyezmény* kapcsán kiderül, hogy a határon túli magyarok autonómia-törekvései útjában állnak a magyar integrációs törekvéseknek. Már akkor keresztüllépnék

Dr. Bárdi Nándor történész

ezen, illetve 1993-ban az ukrán-magyar alapszerződés kapcsán – ahova nem kerül be az autonómia-cikkely –, majd a többi alapszerződés egyeztetése során kiderül, a határon túli kisebbségi magyar eliteket ezekből a tárgyalásokból kihagyják.

E kezdeti években volt-e konszenzus a politikai pártok között ebben a kérdéskörben?

Az alapszerződésekig és az első Máért-ig, amit 1996 nyarán hívnak össze, létezett egy retorikai konszenzus. A konszenzus megszűnt az alapszerződések körüli vitákban lett nyilvánvalóvá, ahol előbb a külhoni magyar pártok részvételéről, illetve autonómia-követeléseik képviseléséről mondtak le a budapesti kormányzat részéről. Majd az első Máért-nek tekinthető 1996 nyári találkozó után és a magyar-román alapszerződés RMDSZ ellenében való aláírását követően, a pápai találkozón már a kormánypártok nem vettek részt.

Ehhez azt is tudni kell, hogy olyan szimbolikus teherterele van

Különböző migráció-kutatók száz-száz-ötvenezerre becsülik azon határon túliak számát, akik kint dolgoznak Nyugat-Európában, magyar útlevelemmel rendelkezve

▷ a határon túli magyar problematikának, amire sok minden ráakodik. Ennek a belső érdekviszonyait, mozgatórugóit elég nehéz átlátni. A külmagyar ügyeknek mindig volt belpolitikai vonatkozása, mert ezekről a kérdésekről „büntetlenül” lehetett nyilatkozni, hisz alanyai nem voltak magyar állampolgárok. A politikai identitásépítésben az utak úgyis elválnak, hogy Magyarországon a Kádár-korszakban nem beszélhetünk politikai közösségről vagy nemzetépítésről, mint olyanról. A nyolcvanas évek második felében kirajzolódó politikai identitásközösségek '89 után próbálnak intézményesülni. A legrámaibb ebben az, hogy Közép-Európában szinte egyedülként, a két politikai identitásközösség, a jobb- és baloldal belső koherenciáját olyan tematizációk teremtik meg, amelyek kizárták egymást. A *Demokratikus Charta* létrejöttével beindul egy antinacionalista beszédmód, ami a baloldalé lesz, ezzel szemben domináns lesz egy nemzeti beszédmód. A kettő lényegében kizárja egymást. Politikai közösségépítések zajlanak, nem pedig egy politikai közösség jön létre.

Magyarországon előbb elkezdődött az euroatlanti integrációs folyamat, mint Romániában. Magyarország közvetlen integrációs érdekei mennyire szorították háttérbe a határon túliak ügyeit? Amikor aztán Románia is rálépett erre az útra, nem lehetett volna-e többet és mást tenni a romániai magyarság érdekében?

A kilencvenes évek elején a határon túli magyar pártokat a térség instabilizáló tényezőjének gondolta a nemzetközi közvélemény. Tehát amikor a magyar kormányzat ezeket a pártokat és a határon túli magyarok párhuzamos társadalomépítését támogatta, erre úgy néztek, mint instabilitási tényezőre. Közben kiderült, ezek a pártok a legbiztosabb támogatói minden országban az euroatlanti csatlakozásnak, mert a magyar kisebbségek jelentős része a demokratikus jogállamtól várta helyzetének a jobbítását, illetve egyfajta euroszanálástól várta azt, hogy a saját önkormányzatiságát elismerjék. A kilencvenes évek végére kiderült,

Ha a politika nem is mondja ki, a kettős állampolgársággal egy menekülési vagy identitás megőrzési utat is biztosít

hogy a magyar etnikai szavazók „aranyat érnek” ezekben az országokban, mert az euroatlanti erőket mindenütt 8-10 százalékkal támogatták, s kormányzati tényezőkké váltak. Így a magyarokról való gondolkodás is bizonyos értelemben megváltozott. A magyar euroatlanti integrációs folyamatban az első Magyarország integrációja, az után következhet a kisebbségi problémák felvetése. Másrészt a schengeni határővezet bevezetésétől tartva biztosítani akarták a zavartalan magyar-magyar kapcsolattartást. Erre találták ki magát a státusörvényt. Akkor a kettős állampolgársággal nem lehetett előállni, mert a gazdasági különbségek miatt életszerű volt egy kivándorlási hullám megindulása Magyarországra, és akkor még Magyarországon hittek a szülőföldön maradás egész programjában, másrészt 2004 előtt a kettős állampolgárságot Magyarország nem vethette föl, mert az uniós csatlakozásban nagy problémát jelentett volna: potenciálisan milliós tömegekről volt szó. Lehetséges, ha

a magyar kormány jobban törekszik a státustörvénynek a transznacionális retorikával való eladására, ha jobban törekszik a migrációs problémák tematizálására, és ebbe ágyazza be a határon túli magyarokkal való kapcsolattartást, akkor lehet, kevesebb feszültséggel tudta volna ezt megoldani. De azt, hogy a *Velencei Bizottságnál* egyáltalán az anyaország probléma megjelenik, ez a státustörvénynek köszönhető. A Velencei Bizottság szűrőjén az anyaországi támogatás ügye ilyen szempontból átmeg. Az más kérdés, hogy a Medgyessy és a Gyurcsány kormány alatt hogyan próbálják ezt racionalizálni, Nyugat-Európával elfogadtatni. Ekkor, kikerülve a hatalomból, Orbánnak is megváltozik a viszonyulása. Ebben a Markótól való elhidegülés is közrejátszhatott, hiszen 2002-ben az RMDSZ vezetője már az első forduló után gratulált a „matematikailag” győztesnek, ezzel egyben átlépte az „egyenlő közelségtartás” elvét. 2003-tól kezdve Orbán is – Tökésék kiválásával –

egyre inkább újra az autonómiát kéri számon az RMDSZ-en. Elindul egy nemzetiesítő retorika felé, így futnak bele a 2004-es népszavazásba.

Elterjedt vélemény volt, hogy a népszavazást rosszkor, rossz helyen, rosszul kezdeményezték. Talán teljes mellszélességgel egyik párt sem vállalta fel, nem?

Ez nem a külhoni magyarokról szóló népszavazás volt. Ez a népszavazás arról szólt, hogy Gyurcsány Ferencnek, aki akkor lett az MSZP vezetője, meg kellett a saját politikai identitásközösségének mutatni, hogy – az egyébként általuk is démonizált – Orbán Viktor legyőzhető. Ez egy magyar belpolitikai harc volt. A határon túli magyarok kérdése csak ürügy volt erre. Az is jellemző, hogy a határon túli sajtó igazából decemberig alig foglalkozik ezzel a kérdéssel, és csak a népszavazás után esik le a tantusz, mi is történt. A transznacionális nemzettudat a határon túliak számára a „haza” és a „szülőföld” fogalomba sűrűsödött. A kilencvenes évek közepétől a Székelyföldön is a magyarországi médiafogyasztáson, mintákon keresztül szocializálódtak. Ebben a virtuális térben, az elképzelt hazában, kulturális kötődésben sokkolóan hatott a népszavazás, amely „csak” magyarországi lakóhellyel nem rendelkező külföldön élő magyarok állampolgárságának megítéléséről szólt a budapesti parlamentben, de a hiszterizált légkörben az eredménytelen népszavazást az állampolgárság, a a magyarországi emancipáció elutasításaként élte meg a külhoni magyarság jó része. A dolog slusszpoénja, hogy lényegében egy 1993 őszi MDF-es módosító indítványnak – amit Csapody Miklós terjesztett be – az elfogadásával ez az egész kérdés megoldható lett volna. Ugyanis szinte szó szerint így oldották meg 2010-ben. Ez a 2010-es megoldás megvolt 1993-ban az MDF-nél, csakhogy az MSZP azt mondta, „ezek jobbosok, azért nem támogatjuk a Csapody-féle javaslatot”, a Fidesz pedig azt mondta, „ezek kriptokommunisták, azért nem támogatjuk”, tehát nem mérték fel a kérdés súlyát. Az egész Gyurcsány-kampányban lényegében az alkot-

mányos patriotizmus és a Kádár-korszak jóléti sovinizmusa egymásra csúszott a kampányretorikában. A jóléti sovinizmust korbácsolták föl a határon túliakkal szemben (egészségügy, adóterhek, nyugdíjellátás, munkahelyek biztonsága). Egy olyan törés jött létre, amit a mai napig nem sikerült helyrehozni. Ennek ma már megvannak a kompenzatív formái, mint a táposozás és az állampolgárság megadása. Ugyanakkor van egy, a politikai elit által nemigen érzékelt óriási megszólíttatás-élmény ebben a dologban.

Ennek a tömeges állampolgárság megadásnak mutatkoznak-e az előnyei mellett a veszélyei is?

Van egy alapprobléma. Egyrészt nem tudjuk pontosan, ki az a hat-hétszázezer ember, aki fölvette az állampolgárságot, mert a Statisztikai Hivatal kérdőívét, amit ajánlott lett volna kitölteni, amikor az állampolgársági bejelentkezést teszik, kevesen töltötték ki. Másrészt semmiféle nyilvántartás nincs arról, ki az, akinek magyar állampolgárként egy-két hónap vagy egy-két év múlva hirtelen lesz egy magyarországi lakcíme. Akkor már nem minősül migránsnak, hanem magyar állampolgárnak. Nézzünk szembe a tényekkel: a Vajdaságból egy erőteljes exodus zajlik, Erdélyben is megindult egy munkavállalási kampány Németország és Anglia irányába. Különböző migrációkutatók száz-százötvenezerre becsülik azon határon túliak számát, akik kint dolgoznak Nyugat-Európában, magyar útlevéllel rendelkezve, ők ráadásul csökkentik is a magyarországi munkanélküli statisztikát. A másik fontos dolog, hogy a kormányzati terv az egymillió határon túli magyar. Ezt lehet úgy is értelmezni, hogy bármikor egy választójogi rendelkezéssel be lehet betonozni a magyarországi politikai rendszert, a centrális erőteret, de úgy is, hogy Magyarország továbbbi demográfiai utánpótlásáról van szó. Hosszabb távon az is életszerű értelmezés, hogy bár egy politikus nem mondhatja ki, hogy bizonyos területeken vége a magyar életnek, de „lehetőséget biztosítok számodra az identitásod megőrzésére”. A ma-

gyar kormány nem rendelkezik kellő forrásokkal és olyan presztízzsel a Kárpát-medencében, hogy azokon a területeken is magyar intézményhálózatot tartson fenn, ahol már az állami/egyházi normatíva sem segít, ahol a vegyes házasságok aránya eléri az ötven-hatvan százalékot. A kettős állampolgárság egy lehetőség arra, hogy valaki eldönthesse, hol keresi, folytatja a mobilitási pályáját. Ugyanúgy, ahogy a tömbterületeken is. Itt egy évszázados tendenciáról van szó, hisz a 19. század közepe óta folyamatosan a Kárpát-medence széleiről folyik a beáramlás a medence közepe felé. Ezt Trianon megakasztotta, ma pedig gyakorlatilag magyar nemzetiségűekből rekrutálódik a beáramlók tömege. Tehát évszázados trendek térnek vissza, és ha a politika nem is mondja ki, a kettős állampolgársággal menekülési vagy identitás-megőrzési utat is biztosít.

A rész-megnyilatkozásokból az rajzolódik ki, hogy a kormányzat a tömbterületekben gondolkodik, a tömbterületek magyarságának a megőrzése lehet az elsődleges. De a politikai retorika és a kis célprogramok felsorolása mögött nem látszik a koncepció. Egy bizonyos, a Fidesz vezetői nem szeretnék, hogy megismétlődjön egy 2004-hez hasonló megosztó kampány ebben a kérdésben, és a külhoni magyarokat a saját politikai közösségük részének tekintik.

A döntő kérdés és a veszély ebben a dologban az, hogy megindul-e a diaszporizáció vagy sem. Ez alatt nem a szórványosodást értem, hanem azt, hogy a kisebbségi magyar közösségeket önálló politikai közösségnek fogjuk föl, vagy pedig olyanoknak, amely enklávéként, integrálatlanul, elidegenedve él egy adott országban; amelynek a vezetőit egy másik országból választja ki az anyaország. Joggal fontos kérdés, hogy kikkel áll szóba Budapest, ki lesz ennek a politikának a képviselője a magyarlakta régiókban. Lényegében a kettős állampolgárság ügyéből a határon túli magyar elitek kimaradtak. Tehát ez egy legitimációs válságot okoz a határon túli elitek körében, emiatt új egyességet kell kötni a magyar kormányzattal, és a kérdés az, kinek sikerül, kinek nem.

Az rajzolódik ki, hogy a kormányzat a tömbterületekben gondolkodik, a tömbterületek magyarságának a megőrzése lehet az elsődleges

Édes Anna, regény a színpadon

Kosztolányi Dezső *Édes Anna* című regényét igyekezett színpadra állítani Lendvai Zoltán a Csíki Játékszínen. A rendező mindezt úgy tette, hogy mindvégig hűséges maradt az irodalmi szöveghez. A csíkszeredai társulat előadását SZILÁGYI KATALIN elemzi.

Az előadás alcíme: *Regény a színpadon*, mintegy jelzi, hogy a színházi alkotók szinte szóról szóra jelenítik meg Kosztolányi művét. A díszlet főeleme egy félig felnyitott könyvborító körvonalaire emlékeztet, a jelenetek nagyrészt ebben a keretben játszódnak. Lendvai a szöveg mellett a szereplők és a helyszínek korhűségére törekedett, mintegy szemléltette a regényben leírt lakást a zongorán díszelgő virággal, az „ijesztően idegen” ovális asztallal, Víznyék (Bartalis Gabriella és Veress Albert) otthonát. Hiteles tér, melyben mindössze néhány bútordarab (egy asztal, egy kanapé, egy szekrény és egy kályha) segítségével felidézhetjük nagyszüleink gyerekkorunkban elmesélt első világháborús történeteit, amikor még sokan Budapesten szolgáltak. A tárgyak elengedhetetlenül olvadnak bele az előadásba, válnak dramaturgiai építő elemeivé. Szinte életre kelve „hívja harcba” a tudatlan fiatal szolgálólányt a villanykapcsoló és a villanykörte, a telefon, és nagy erővel nyomja el a zöld fal a fehér kályhával, a már említett idegen asztal vagy a hatalmas ruhásszekrény. A rendező jól működő megoldással

Lendvai a regény leíró részeit narrátorral mondatja el, aki a cselekmény részeként, szinte folyamatosan jelen van a színpadon

váltogatja Víznyék otthonának lakrészzeit: a tér központjában elhelyezett ajtó mozgatójával hatalmas, rengeteg szobából álló, emeletes úriház jelenik meg a színpadon, túlsúlyos díszlet vagy a vontatottság érzetét keltő színterek váltakozása nélkül. Ennek ellenére néha vontatott az előadás, végtelennek tűnő monológok törnek meg a ritmusát.

Szubjektív unalom Egy regény színpadra alkalmazása nagy kihívás, főként, ha tudatosan ragaszkodunk a szöveghűséghez. Lendvai a regény leíró részeit narrátorral (Keresztes Szabolcs) mondatja el, aki a cselekmény részeként, szinte folyamatosan jelen van a színpadon. A rendező

látvánnyal, iróniával próbálja felpörgetni a jeleneteket, azonban a történelmi háttérrel ismertető, az aktuális politikai problémákat boncolgató narrátor monológja néhány perc után követhetetlenül válik, akárcsak az „ellenzéként” megjelenő Moviszter doktoré, az előadás gerincét is képező úr-szolga viszonyról. Bár „nagy igazságok” és kulcsfontosságú információk hangzanak el (talán ezért is ragaszkodott Lendvai a vágatlan szöveghez), melyek a regényben izgalmasak, de a színházban, ezekben a pillanatokban – főként ha a narrátor monotonon, gyorsan ledarálja Kosztolányi sorait (természetesen tudatosan, a rá jellemző stílusban) – kiesünk a cselekményből és a kifejezhetetlenül hosszú szubjektív időben elkezdünk unatkozni. Ez után nehéz visszazökkeni az előadás világába, a nézők szerencséjére azonban az alkotók pihenőt adnak.

A narrátor beleszól Mindemellett a rendezőnek többször is sikerül felpörgetni és látványossá, élvezhetővé tenni néhány hosszabb leíró részből álló jelenetet is az első felvonásban. Jó példa erre, hogy míg a regényben Víznyék csak magában sorolja a nála megfordult szobalányokat, a színpadon a narrátorral (aki

FOTÓK: SÁNDOR LEVENTE

kiadja a parancsot: minden krisztinai lakos csatlakozik a hórához, a közös tánc alatt, kézzől kézre kiadogatnak minden mozdítható díszletdarabot a színpadról. Lendvai Kosztolányi szövegét, „megkezdődött a tánc, a nagy tánc...”, szó szerint beépítette az előadásba megtöltve olyan jelenetekkel, amelyekben szükségtelen volt a narrátor szövege. Hasonlóan jelenik meg Anna (Czikó Juliánna) és Jancsi (Bende Sándor) pár napig tartó szerelme is: a két szereplő szavak nélkül jeleníti meg a pajkos, játékos, izgalmas, vidám, szenvedélyes szerelmet. Nem volt szükség narrátorra, hogy „megölje” ezt az intimitást. Számos bájos gesztus, apró lépés hiteti el velünk az örökké tartó szerelmet, annak ellenére, hogy ismerjük a történetet. Ez a jelenet nagyban segít megértetni a gyilkosságot. Ezért a jelenetért – a két nagyszerű alakításnak köszönhetően – érdemes megnézni az előadást.

A kimaradt kisfiú A vontatott első felvonást követően a második sokkal dinamikusabbra, izgalmasabbra sikerült, ami nagyrészt a történetnek az érdeme, másrészt a hűzásoknak köszönhető. Ennek viszont az a hátránya, hogy néhány fontos információ kimarad és így nehezebb elhinnünk a kettős gyilkosságot. Az előadásból nem derül ki, hogy Anna csak Vizynét akarta megölni, mivel az egész gyilkosság jelenetét kihagyta a rendező a nagyobb sokkhatás érdekében. Anna Bandikánál tett látogatása is kimarad az előadásból, pedig tudjuk, mennyire fontos volt a lánynak az a kisfiú, akire vigyázott és aki anyának is szólította néha, azonban alig fél év elteltével már nem ismerte meg a közös dalukat. Így egyrészt érthetetlen az előadásban megjelenő kürt (Anna csomagjából), az esténként elűdölt ének, másrészt a saját gyereken és szerelmén kívül Bandika elvesztése is közrejátszik Anna tettében.

Azok a momentumok, amelyekben a narrátor csak „felkonferálja” a jelenetet, majd a rendező ránk bizza a cselekmény megértését, nagyszerűen működnek

segít felidézni az emlékeit) egymás szavába vágva emlékeznek vissza a tolvajokra, a falánkokra, a bujákra, a csúnyákra, akik rendre rászédtek, visszaéltek bizalmával és rövid időn belül elhagyták. A hosszú felsorolással párhuzamosan a szobalányok megjelennek és belakva a színpadot meglevenítik az elhangzottakat. A jelenet jól működött, mivel egy térben, egy időben láthattuk a Vizyné legnagyobb gondját okozó „alanyokat”, azonban a lineáris megjelenése a történeteknek már nem annyira izgalmas. A rendező azokat a narrátor által elmesélt leíró jeleneteket, amelyben a szereplők megjelennek

(nem valamelyik karakter múltját, történetét írja le), gyakran meg is eleveníti a színpadon. Talán azért, mert így könnyebb fenntartani a néző figyelmét, de mivel a párhuzamosan zajló cselekménysor nem ad semmi újat a narrációhoz, nem erősíti a vizualitás az auditivitást, sem pedig fordítva, az egyik megjelenési forma feleslegessé válik. Azok a momentumok, amelyekben a narrátor csak „felkonferálja” a jelenetet, majd a rendező ránk bizza a cselekmény megértését, nagyszerűen működnek. Például, amikor megszállják a románok Krisztinavárost: a színpadra betáncol egy katonatiszt,

Csíkszeredai Csíki Játékszín **Kosztolányi Dezső: Édes Anna**

Regény a színpadon

Színpadra alkalmazta és rendezte: **Lendvai Zoltán**
Díszlet- és jelmeztervező: **Sántha Borcsa**

A sosem volt otthon

Csoportkép férfiakkal: az erős, a sármos, a kamerába néző, a kamerából kileső – Cristian Teodorescu regénye, a *Medgidia, a hajdani város* magyar nyelven most jelent meg a marosvásárhelyi Lector kiadónál, borítóján egy ilyen „férfias” életkép látható. Egyszerre kordokumentum ez a kép, egy letűnt világ lenyomata, és egyszerre időtlen-állandó tabló a mindenkori helyekről, a mindenkori helyek mindenkori lakóiról. Ezeket az otthonokat oly öröknek hiszik az ott élők, és oly könnyen kiderül ezekről: illékony, eltűnő vágyképek, kísértő álmok, vibráló pillanatok. Az ismert román prózaíró, az *Academia Cațavencu* szerkesztője arra tett kísérletet regénnyé fűzött rövid szövegeiben, hogy ezt az állandó illékonyt megörökítse, egy nagyon távoli, és mégis nagyon közeli városban, valahol Kelet-Európában. Legyen a város neve Medgidia. Csak félig játék ez a helyválasztás, mert Teodorescu rövidprózái azért körültekintőek, adatgazdagok, még akkor is, ha a karakterrajzok, a történetmesélés lekerekített, és nagyon pontosan célozzák a kívánt hatást: a szórakoztatást, a megrendítést, az iróniát, a melankóliát és a nosztalgiát. (Valamint mindezek pontosan kiszámított vegyületét). Félig komoly esettanulmány arról, hogyan rendeződik át a politikai rendszerek változása révén (az 1940-es évektől

A Medgidia kézbe vehető, végig-olvasható, alkalmas arra, hogy felkeltse a sosem volt otthon utáni vágyakozást

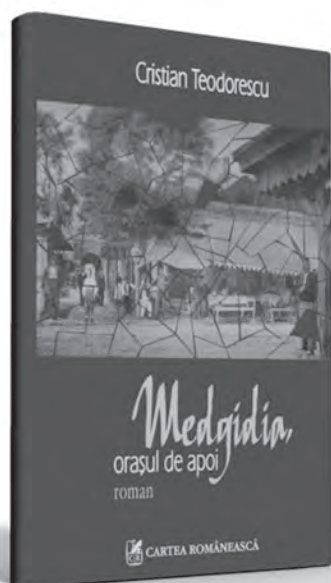
a diktatúra kiépüléséig) egy társadalom, egy kisebb (városi) és egy nagyobb (országos) közösség. Hogyan változik egy-egy karakter ömagában, hogyan hatnak egymásra ezek a történelemben vetett személyiségek, kiknek és milyen esélyük van az ellenállásra, és mit jelent a konformizmus, a kiegyezés, a „rendszerváltás” egy-egy ember, család, baráti közösség, vagy éppen egy szerelem életében. Nagyon sok minden megérthető így, Medgidia-tól távol is, azokon a helyeken, ahol egzotikusnak tűnik ez a románok, oroszok, törökök lakta világ. A „hajdanivá” válás elkerülhetetlen, előre tudott. Kissé el is bizonytalanít, hogy mennyire nyomasztó-meghatározó a nosztalgia. Az, ami így, a nosztalgikus-ironikus múltidézésben megjelenik, az valóban a múlt-e, vagy az elvárás a múlttal szemben? Valami utólag elrendezett, ami csak a saját premisszáit engedi igazolódni? Teodorescu regényének is megvannak ezek a múlt-csapdái, előítéletei, időnként bele is sétál ezekbe, de sok mindent old az irónia, a mesélni vágyás. Az, ahogyan a szerző belefeledkezik saját világába, a hajdani városba, ami vagy úgy volt, vagy nem úgy volt, de így a történelmi csacsozás, adomázás sodrásában mindenképp élvezhető, vonzó. Az erdélyi magyar olvasót két kérdés biztosan kínozni fogja: hogyan dolgozza fel

azt, hogy a politikai kitelepítések helyszíne a maga családiasságában, sokszínűségében, szerethetőségében mutatkozik meg? Hogyan egyeztesük mindezt össze? A másik kérdés pedig az: lehetne-e „hajdani város-regényt” írni az erdélyi városokról, Marosvásárhelyről, Kolozsvárról vagy Nagyváradról? Ami a történelmi rettenet és idill találkozását illeti: ez egy nagyon nagy, és megkerülhetetlen munka. Az, hogy a Duna-csatorna és vidéke azzá válhatott, ami a rendszerszerűen eltervezett, kivitelezett erőszak volt. Megvolt annak az ára, a maga vesztesége, és Teodorescu ezzel segít számot vetni. Észrevenni egy eddig nem ismert perspektívát.

A másik kérdésre nehezebb a válasz. Az etnikumok, vallási közösségek együttélésének megvannak a maguk szabályszerűségei. Vannak ismétlődő konfliktusok, vannak típuskooperációk - sok feltételnek kell teljesülnie ahhoz, hogy az ilyen környezetben élők felülírják a szabályokat. Erdély, a nyitott Erdély ilyen értelemben zárt, túlszárnyalt szabályozott tér, amelyben a közösségeknek sem módjuk, sem erejük nem volt az előre rögzített játszmákból kilépni. Medgidia kisközsége az erdélyi városokhoz képest periféria, nem volt akkora tétje, hogyan alakuljanak a viszonyok. Szabadabb, képlékenyebb, illékonyabb világnak bizonyult. Lehetett belőle hajdani város, amire emlékezni jó, amelynek emléket teremteni szórakoztató, tanulságos, még akkor is, ha fájó. Erdélyben ez az emlékeztetmunka keményebb kihívás, nem oldható a csevegésben, s csak nehezen mutatható meg egyetlen tablón. Ha egyáltalán megmutatható. De ím, Medgidia kézbe vehető, végigolvasható, alkalmas arra, hogy felkeltse a sosem volt otthon utáni vágyakozást.

CRISTIAN TEODORESCU: *Medgidia, a hajdani város*, Lector Kiadó, Marosvásárhely, 2014. Fordította: Koszta Gabriella

PARÁSZKA BORÓKA

Kolozsvári Állami Magyar Színház
Teatrul Maghiar de Stat Cluj

INTERFERENCIÁK

A TEST TÖRTÉNETEI
Nemzetközi Színházi Fesztivál
Kolozsvár, 2014. november 26. – december 7.

2014

INTERFERENȚE

MĂRTURIILE CORPULUI
Festival Internațional de Teatru
Cluj, 26 noiembrie – 7 decembrie 2014

Fesztiválgazdátó / Directorul Festivalului: Tompa Gábor
www.interferences-huntheater.ro
www.biletmaster.ro

Design by BrechtWald Budapest.com

Szervező /
Organizator:

Főszponzor /
Sponsor principal:

Főszponzorok /
Finanszírozói principali:

Szponzorok /
Sponsori:

Támogatók /
Finanszírozói:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

Partnerek /
Parteneri:

www.interferences-huntheater.ro

DIÓTÖRŐ ÉS EGÉRKIRÁLY

DIÓTÖRŐ
WAGNER ÁRON

EGÉRKIRÁLY
PELLER KÁROLY m.v./ VIEZER BALÁZS

ZENE: SZOMOR GYÖRGY
DALSZÖVEG : VALLA ATTILA
SZÖVEGKÖNYV: SZURDI MIKLÓS

NAGY ALMA- ANNA

NAGY TÍMEA

FÁBIÁN TAMÁS

GERGELY TAMÁS

FARKAS BOGLÁRKA ANGÉLA

KÖRÖSI KRISTÓF

SZABÓ LIZA

SZATMÁRI LORETTA

BÚZÁSI PATRIK

DARÓCZI ISTVÁN
HANYECZ-DEBELKA RÓBERT
OLÁH ANIKÓ KATALIN
CSEPEI RÓBERT

NAPHEGYI BOLDIS ZSUZSANNA
BALLA IMOLA
DIMÉNY ESZTER
PORSZTNER ABIGÉL
CSÍKI ROLAND ÁDÁM
MEZEI MÁRK
MIKLÓS IRÉN
CSOMA CSILLA
BÓDI CSENGE BOGLÁRKA
CEFAN KINGA- KLÁRA
STARMÜLLER BORÓKA
TÓTH FRUZZSINA
SZABÓ IVETT
FLÓRA ÁGOTA

RENDEZŐ.....**TÓTH TÜNDE**
KOREOGRÁFUS..... CÁRI BACZÓ TÜNDE
KOREOGRÁFUS ASSZISTENS..... L.SZÉKELY MELINDA
DÍSZLET-ÉS JELMEZTERVEZŐ..... FLORINA BELLINDA VASILATOS
SÜGŐ,BÁBMOZGATÓ..... BALOGH JUDIT
ÜGYELŐ..... DERZSI PÁLMA • KORREPETITOR..... VARGA IMRE

FŐIGAZGATÓ CZVIKKER KATALIN
MŰVÉSZETI IGAZGATÓ ZSÓKE KAVINSZKI ANDRÁS

A NAGYVÁROSI SZIGLIGETI SZÍNHÁZ A BIHAR MEGYEI TANÁCS ÁLTAL FENNTARTOTT KÖZINTÉZMÉNY
A SZÍNHÁZ PÉNZTÁR NYITVATARTÁSI IDEJE: KEDDTŐL PÉNTEKIG 11 ÉS 17 ÓRA KÖZÖTT,
VALAMINT EGY ÓRAVAL AZ ELŐADÁSOK KEZDETE ELŐTT.

MINISZTERELCULTURHIS
PATRIMONIULUNATIONAL

INTERPACK